

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ РОМА И РОМКИЊА У ГРАДУ ЧАЧКУ ЗА ПЕРИОД 2025-2027.

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	
1.1 Методологија и спровођење процеса консултација	
2. СТРАТЕШКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НА МЕЂУНАРОДНОМ, . НАЦИОНАЛНОМ И ЛОКАЛНОМ НИВОУ	
2.1 Усклађеност ЛАП-а са међународним и националним стратешким и правним оквиром	
2.2. Локална планска документа и јавне политике.....	
2.2.1 Ефекти реализације локалних јавних политика у области инклузије Рома и Ромкиња	
2.3. Локални институционални оквир у области социјалне инклузије Рома и Ромкиња	
3. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	
3.1 Општи подаци о ромској националној мањини.....	
3.2 ОБРАЗОВАЊЕ	
3.2.1 Предшколско образовање.....	
3.2.2 Основно образовање	
3.2.3 Средње, више и високо образовање	
3.2.4 Локалне политике и праксе у области образовања.....	
3.2.5 SWOT анализа у области образовања	
3.3 ЗАПОШЉАВАЊЕ	
3.3.1. Локалне политике и праксе у области запошљавања	
3.3.2 SWOT анализа у области запошљавања	
3.4 СТАНОВАЊЕ	
3.4.1. Локалне политике и праксе у области становања.....	
3.4.2 SWOT анализа у области становања	
3.5 ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	
3.5.1 SWOT анализа у области здравствене заштите ..	
3.6 СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	
3.6.1 Локалне политике и праксе у области социјалне заштите	
3.6.2 SWOT анализа у области социјалне заштите	
3.7 БОРБА ПРОТИВ ЦИГАНИЗМА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.....	
3.7.1 SWOT анализа у области борбе против дискриминације и циганизма	
3.8 ПАРТИЦИПАЦИЈА.....	
3.8.1 SWOT анализа у области партиципације.....	
4. ДЕФИНИСАЊЕ ЖЕЉЕНЕ ПРОМЕНЕ	
4.1 Визија	
4.2 Општи циљ	
4.3 ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ	
5. АКЦИОНИ ПЛАН	
6. ОКВИР ПРОГРАМСКОГ БУЏЕТА АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЛАП-а	
7. ОКВИР ЗА ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ УЧИНКА И ИЗВЕШТАВАЊЕ О СПРОВОЂЕЊУ ЛАП-а.....	
8. ПРИЛОГ – ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНОЈ ЈАВНОЈ РАСПРАВИ.....	

УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИКА

Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња на територији града Чачка је стратешки документ који представља основ за планирање и спровођење циљева, мера и активности усмерених на унапређивање положаја ромске популације, а који су усклађени са националном Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији .

Израдом Локалног акционог плана обезбеђује се системски приступ унапређења квалитета живота ромске популације у области образовања, запошљавања, становања, социјалне и здравствене заштите. Град на овај начин показује континуирану бригу о проблемима и потребама ромске заједнице, у циљу обезбеђења учешћа ромске популације у свим областима социјалног, друштвеног и политичког живота.

Смањење сиромаштва, сузбијање дискриминације и стварање услова за пуно остваривање људских права Рома и Ромкиња, представља основне принципе овог плана. Успешна реализација ових циљева захтева континуирано јачање капацитета институција и организација које се баве питањима социјалне заштите и заштите људских и мањинских права.

Град Чачак настоји да буде средина са социјалном сигурношћу за све његове грађане, без обзира на разлике по питању националног и културолошког идентитета, средина у којој важи принцип једнакости, солидарности, правичности, толерантности, уз поштовање људског достојанства сваког грађанина. У циљу постизања добробити за све грађане, а нарочито Рома и Ромкиња, град Чачак обезбеђује свеобухватне мере у области образовања, запошљавања, становања, социјалне и здравствене заштите повећањем социјалне сигурности кроз мултидисциплинаран приступ свих релевантних актера на локалном нивоу.

Градоначелник града Чачка
Милун Тодоровић с.р.

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

АП	Акциони план
ГУ	Градско управа
ДЗ	Дом здравља
ЕУ	Европска унија
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈП	Јавно предузеће
КЗМ	Канцеларија за младе
ЛАП	Локални акциони план
ЛКТ	Локално координационо тело за социјално укључивање Рома и Ромкиња
МТ	Мобилни тим за социјално укључивање Рома и Ромкиња
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ОЦД	Организација цивилног друштва
ОШ	Основна школа
ПА	Педагошки асистент
ППП	Припремно предшколски програм
ПУ	Предшколска установа
РЗС	Републички завод за статистику
РС	Република Србија
СКГО	Стална конференција градова и општина
СШ	Средња школа
ЦК	Црвени крст
ЦСР	Центар за социјални рад
ЦПУСЗ	Центар за пружање услуга социјалне заштите „Зрачак“

1. УВОД

Роми су једна од најугроженијих друштвених група у нашој земљи, те је циљ Владе Републике Србије да кроз удружени напор читавог друштва унапреди њихов положај како би се смањиле неједнакости које постоје између ромске националне мањине и осталог становништва. До сада је на националном нивоу усвојено више стратешких докумената који су имали за циљ унапређење положаја грађана ромске националности, а последњи такав представља *Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022 – 2030.* (у даљем тексту: Стратегија). Национална стратегија обухвата осам приоритетних области инклузије, међу којима су: борба против циганизма и дискриминације¹, сиромаштво и социјална искљученост, партиципација, образовање, становање, запошљавање, здравље и социјална заштита. Србија се, на свом путу европских интеграција, усвајањем стратешког оквира у овој области придружила земљама чланицама Европске уније (ЕУ), будући да је као основу за израду овог документа користила *Оквир ЕУ за националне стратегије за интеграцију Рома*, који је Европска комисија заједно са Европским парламентом прописала за земље чланице ЕУ. Поред поменутог *Оквира*, ревидирана Стратегија је заснована на важећим стратегијама и прописима којима су уређена поједина питања од значаја за унапређење положаја Рома и Ромкиња у свим областима социјалног укључивања, али и на опредељењу државе да развија програме унапређења положаја Рома и Ромкиња исказаним у *Оперативним закључцима* са семинара „Социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији” (за период 2017–2019. године) и *Акционом плану за поглавље 23*².

Национална стратегија је предвидела децентрализацију послова у вези са инклузијом Рома, те је њоме планирано спровођење великог броја мера управо на локалном нивоу уз наглашавање одговорности локалних органа власти за њихово спровођење. Разлози за ово су бројни. Многе јединице локалне самоуправе (у даљем тексту: ЈЛС) располажу локалним механизмима, као што су координатори за ромска питања, мобилни тимови, педагошки асистенти, здравствене медијаторке итд. захваљујући којима могу лакше да управљају и спроводе инклузивне јавне политике. Такође, *Закон о локалној самоуправи* обавезује ЈЛС да се старају о остваривању људских и мањинских права на својој територији, а остављање права на образовање, рад, адекватно становање, примарну здравствену заштиту и социјалну заштиту се управо остварује на локалном нивоу - посредством органа ЈЛС или локалних испостава републичких органа. Такође, општине и градови поседују информације са терена о реалним проблемима и потребама ромске популације која живи на њиховој територији, на основу којих могу лакше да планирају и спроводе стратешке мере како би се отклонили узроци отежаног приступа правима и структурног сиромаштва припадника ромске националности. **Управо су ово били разлози зашто је национална стратегија истакла потребу да локалне самоуправе треба да усвоје локалне јавне политике у овој области**, које ће бити усклађене са њиховим реалним локалним економским и социјалним развојем, те да јачају људске ресурсе за припрему и управљање спровођењем локалних стратегија. Посебна одговорност локалних власти лежи у обезбеђивању средства, како у локалном буџету, тако и из екстерних извора (републички буџет, донаторска средства, ИПА фондови итд.) за успешно спровођење мера социјалног укључивања Рома на својој територији.

Град Чачак је захваљујући учешћу у пројекту «Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу»³ покренуо процес стратешког планирања у области инклузије Рома за период 2025 – 2027. Решењем градоначелника формирана је Радна група коју су чинили:

- ⇒ Милка Станковић, начелник ГУ за друштвене делатности - координатор РГ,
- ⇒ Владимир Гојгић, начелник ГУ за локални економски развој – технички координатор РГ,
- ⇒ Наташа Поповић, запослена у ГУ за друштвене делатности - члан,
- ⇒ Александар Станковић, запослен у ГУ за друштвене делатности - члан,
- ⇒ Соња Николић, запослена у ГУ за друштвене делатности - члан,

¹ Термин је усклађен са националном Стратегијом и представља посебан облик расизма који је усмерен према Ромима и као такав је препознат у међународним политикама и документима под називом “Antigypsyism”. Више детаља је могуће пронаћи на следећим линковима: <https://www.coe.int/en/web/roma-and-travellers/antigypsyism/-/discrimination>, <https://www.enar-eu.org/about/antigypsyism/>, <https://antigypsyism.eu/>

² Нацрт Акционог плана из августа 2015. године.

³ Пројекат финансира Европска унија, а спроводе Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Стална конференција градова и општина. Уговорно тело пројекта је Министарство финансија – Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава Европске уније.

- ⇒ Нада Јовичић, запослена у ГУ за друштвене делатности - члан,
- ⇒ Мирослав Митровић, координатор за ромска питања – члан,
- ⇒ Саша Обрадовић, в.д. Националне службе за запошљавање – филијала Чачак, члан,
- ⇒ Никола Војиновић, запослен у Националној служби за запошљавање – филијала Чачак, члан,
- ⇒ Зорица Лазовић Пејовић, запослена у ПУ „Радост“ Чачак, члан,
- ⇒ Сања Мирковић, запослена у ПУ „Радост“ Чачак, члан,
- ⇒ Снежана Илић, запослена у ПУ „Моје детињство“ Чачак, члан,
- ⇒ Ивана Симоновић, запослена у ПУ „Моје детињство“ Чачак, члан,
- ⇒ Ана Јаковљевић, директорка Центра за пружање услуга у социјалној заштити „Зрачак“ Чачак, члан,
- ⇒ Ивана Чакаревић, запослена у Центру за пружање услуга у социјалној заштити „Зрачак“ Чачак, члан,
- ⇒ Анђелка Петровић, запослена у ОШ „Вук Караџић“ Чачак, члан,
- ⇒ Љубинка Војиновић, запослена у ОШ „Вук Караџић“ Чачак, члан,
- ⇒ Сања Милошевић, запослена у Медицинској школи у Чачак, члан,
- ⇒ Александар Дилпарић, запослен у Машинској-саобраћајној школи у Чачку, члан,
- ⇒ Бранкица Јелић, директорка Градске стамбене агенције Чачак, члан,
- ⇒ Неда Марковић, запослена у ГУ за урбанизам, члан,
- ⇒ Сузана Миковић, запослена у ГУ за локални економски развој, члан,
- ⇒ Марија Војводић, запослена у Центру за социјални рад града Чачка, члан,
- ⇒ Слађана Парезановић, начелник Школске управе Чачак, члан,
- ⇒ Ана Петрић, запослена у Дому здравља Чачак, члан,
- ⇒ Даринка Митровић, педагошки асистент, члан,
- ⇒ Александра Цветковић, здравствени медијатор, члан.

1.1 Методологија и спровођење процеса консултација

Процес стратешког планирања је био заснован на методологији⁴ коју је развила Стална конференција градова и општина – СКГО у оквиру програма “Подршка ЕУ инклузији Рома – Оснаживање локалних заједница за инклузију Рома. Сама методологија је усклађена са Законом о планском систему и Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика.

Припрема ЛАП-а је подразумевала спровођење следећих фаза у процесу стратешког планирања:

Припрему анализе стања са SWOT анализама у седам приоритетних области: борба против циганизма и дискриминације, образовање, запошљавање, становање, здравље, социјална заштита и партиципација,

Дефинисање визије, општег циља, посебних циљева и индикатора за мерење учинка,

Утврђивање стратешких мера које доприносе остварењу посебних циљева заједно са индикаторима за мерење учинка,

Припрему акционог плана којим су детаљно разрађене дефинисане стратешке мере.

⁴ „Водич за припрему, буџетирање и праћење локалног акционог плана за инклузију Рома“, СКГО, 2019.
www.skgo.org/storage/app/uploads/public/164/508/695/1645086950_SKGO%20-%20Vodic%20za%20inkluziju%20Roma%20za%20web.pdf

Током процеса стратешког планирања организовано је више радионица и састанака Радне групе, а одржане су и две фокус групе са представницима ромске заједнице током којих је израђен нацрт ЛАП-а. У *табели 1* дат је њихов преглед:

Датум	Догађај	Сврха
22.03.2024.	Уводна једнодневна радионица	Представљање методологије за израду ЛАП-а и упитника за сакупљање података за анализу стања
28.06.2024.	Радионица за израду SWOT анализе	Финализирање нацрта ситуационе анализе и израда SWOT анализе за свих 7 приоритетних области инклузије Рома
27.06.2024.	Прва фокус група са представницима ромске заједнице	Прикупљање информација о тренутном стању и проблемима у областима социјалне инклузије ромске популације која живи у Чачку
29-30.08.2024.	Двододневна радионица за израду циљева и мера	Дефинисање визије, општег циља, посебних циљева и мера за сваку приоритетну област инклузије, укључујући и индикаторе
15-16.10.2024.	Дводневна завршна радионица за израду акционог плана	Дефинисање активности, носилаца, партнера, рока за имплементацију, средства неопходних за њихову реализацију и извора финансирања
18.10.2024.	Друга фокус група са представницима ромске заједнице	Прикупљање коментара и предлога за унапређење нацрта акционог плана ЛАП-а
24.12.2024.	Јавна расправа о нацрту ЛАП-а	Представљање нацрта ЛАП-а и прикупљање предлога, коментара и сугестија

Консултације са заинтересованим странама и представницима ромске заједнице текле су паралелно са процесом стратешког планирања од самог почетка. Превасходни циљ консултација је био прикупљање информација о тренутном стању и проблемима у областима социјалне инклузије ромске националне мањине на територији града Чачка, као и добијање повратних информација о предложеним стратешким мерама и активностима чија је реализација планирана у наредне 3 године. Тако су представници ромске заједнице били укључени у Радну групу за израду ЛАП-а, а одржане су и две фокус групе. На фокус групама су сакупљени подаци и коментари на први нацрт ситуационе анализе, али и предлози за стратешке мере и активности које ће се наћи у акционом плану за наредни трогодишњи период. Такође, ромска заједница је учествовала и у процесу јавне расправе о нацрту документа, која је реализована у периоду од 10.12.2024.год.до 24.12.2024.

2.

**СТРАТЕШКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НА МЕЂУНАРОДНОМ,
НАЦИОНАЛНОМ И ЛОКАЛНОМ НИВОУ****2.1 Усклађеност ЛАП-а са међународним и националним стратешким и правним оквиром**

С обзиром да је овај документ усклађен са циљевима и мерама националне *Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022. - 2030. године*, очигледна је његова веза и усклађеност са релевантним међународним и европским документима у области заштите људских и мањинских права, на чијим изворима је израђена и сама национална Стратегија. Међу најзначајним документима су они усвојени у следећим међународним организацијама:

- ⇒ Уједињене нације (Универзална декларација о људским правима, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације, Декларација УН о сузбијању насиља над женама, Конвенција о правима детета, Декларација о правима припадника националних или етничких, верских или језичких мањина, Циљеви одрживог развоја Агенде 2030 итд.),
- ⇒ Савет Европе (Конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европска социјална повеља, Стразбуршка декларација о Ромима, Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, те многобројне препоруке, декларације и резолуције Савета Европе које су посвећене уређењу права Рома у области образовања, здравља, становања, рада и економског оснаживања),
- ⇒ Европска унија (Оквир ЕУ за националне стратегије за интеграцију Рома и Ромкиња, Стратешки оквир ЕУ за једнакост, укључивање и учешће Рома за период од 2020- 2030, Акциони план ЕУ за борбу против расизма за период 2020-2025).

Такође, ЛАП је усклађен и са тзв. *Познањском декларацијом* (Декларација партнера Западног Балкана о интеграцији Рома у оквиру процеса проширења ЕУ) из 2019. године, коју су потписали председници влада држава Западног Балкана, укључујући Србију. Њоме су постављени конкретни циљеви и индикатори које државе у процесу приступања ЕУ треба да испуне као одређени минимални праг пре учлањена у ЕУ у шест области: запошљавање, становање, образовање, здравство, грађански статус и недискриминација.

Као што је већ поменуто, најважнији стратешки оквир на националном нивоу за израду ЛАП-а представља *Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године*. Међутим, када говоримо о националном правном оквиру релевантном за ову област стратешког планирања, онда треба споменути да је ЛАП усклађен са Уставом Републике Србије и бројним законима који уређују поједина питања у приоритетним областима социјалне инклузије Рома и Ромкиња. Најзначајни међу њима су: Закон о локалној самоуправи, Закон о планском систему, Закон о заштити права и слобода националних мањина, Закон о националним саветима националних мањина, Закон о забрани дискриминације, Закон о социјалној заштити, Закон о финансијској подршци породици са децом, Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о предшколском васпитању и образовању, Закон о основном образовању и васпитању, Закон о средњем образовању и васпитању, Закон о удбеницима, Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Закон о планирању и изградњи, Закон о становању и одржавању зграда, Закон о здравственој заштити, Закон о здравственом осигурању, Закон о јавном здрављу, Закон о матичним књигама, Закон о социјалној карти, Закон о управљању миграцијама, итд.

2.2. Локална планска документа и јавне политике

Град Чачак је један од учесника у планском систему Републике Србије који у складу са својим надлежностима треба да планира локалне јавне политике, анализира њихове ефекте, припрема и усваја планска документа, спроводи и прати њихову реализацију, као и да вреднује њихове учинке у циљу преиспитивања и унапређења јавних политика у будућности. У моменту израде ЛАП-а, Град Чачак је имао 3 важећа планска документа/ докумената јавних политика, и то:

- ⇒ План развоја Града Чачка за период 2023 – 2030.
- ⇒ Стратегија развоја културе Града Чачка за период 2023 – 2030.
- ⇒ Акциони план запошљавања Града Чачка за период 2024 – 2026.

Радна група је током припреме нацрта ЛАП-а узела у обзир циљеве, мере и активности дефинисане постојећим планским документима вишег степена општости, који се непосредно или посредно односе на унапређење положаја Рома и Ромкиња и њихову инклузију у различитим областима, како би се обезбедило да нацрт ЛАП-а буде усклађен са истим. У табелама испод су представљени циљеви и мере из наведених докумената.

Табела 2: Приоритетни циљеви и мере који се односе на социјално укључивање Рома и Ромкиња из Плана развоја Града Чачка за период 2023-2030.

план развоја града чачка за период 2023-2030.	
РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ: друштвени РАЗВОЈ	
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ:	МЕРА:
12. Унапређен и свој деци доступан систем услуга предшколских установа	12.1. Реконструкција и повећање капацитета објеката предшколских установа чији је оснивач град Чачак 12.4. Успостављање система подршке породицама са децом ометеном у развоју ⁵
13. Унапређени капацитети у оквиру образовног система	13.2. Унапређење капацитета кадрова у основном и средњем образовању 13.3. Унапређење образовања деце са сметњама у развоју
14. Унапређен спектар услуга система социјалне заштите	14.2. Успостављање центра за децу и младе са проблемима у понашању 14.3. Успостављање породичног саветовалишта 14.4. Успостављање услуге становања уз подршку за младе који излазе из система социјалне заштите 14.5. Унапређење положаја ромске популације у Чачку 14.6. Успостављање/унапређење процеса мапирања потреба за услугама социјалне заштите 14.8. Успостављање / унапређење међусекторске сарадње у обезбеђивању и пружању услуга социјалне заштите
15. Унапређен систем подршке младима	15.1. Успостављање саветовалишта за младе брачне парове 15.2. Успостављање едукативног центра везаног за репродуктивно здравље и родитељство 15.3. Унапређење модела подршке младима приликом (само)запошљавања 15.7. Јачање канала комуникације и партиципације младих

⁵ У законима и јавним политикама не постоји уједначена дефиниција и класификација инвалидитета и сметњи у развоју. Израз „особе са инвалидитетом“ означава особе са урођеном или стеченом физичком, сензорном, интелектуалном или емоционалном онеспособљеношћу, које услед друштвених или других препрека немају могућности или имају ограничене могућности да се укључе у активности друштва на истом нивоу са другима, без обзира на то да ли могу да остварују поменуте активности уз употребу техничких помагала или служби подршке.

16. Унапређена спортска инфраструктура	16.7. Подстицање аматерског и рекретивног спорта, посебно међу младима и децом
17. Национална престоница културе као прекретница у културном развоју – повећани културни капацитети града Чачка	17.2. Укључивање деце и младих у културу, како као стваралаца, тако и као публике 17.3. Унапређење разноликости и промоција програма

Табела 3: Посебни циљеви и мере од значаја за социјално укључивање Рома и Ромкиња из Стратегије развоја културе Града Чачка за период 2023-2030.

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ града чачка за период 2023-2030.

ПОСЕБНИ ЦИЉ:

МЕРЕ И АКТИВНОСТИ:

3. УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗНОЛИКОСТИ И ПРОМОЦИЈЕ ПРОГРАМА

Мера 3.2 Унапређење промоције културних програма и садржаја

Активност 3.2.10 Редовно обавештавање друштвено осетљивих група (стари, ОСИ, Роми, жене) о програмима из културе

Мера 3.3 Национална престоница културе- Чачак 2023 - програм „На слободи“

Активност 3.3.2 Реализовање програма за маргинализоване групе - „Арт дијалог“

Мера 3.6 Национална престоница културе- Чачак 2023 - програм „На калдрми“

Активност 3.6.4 Спровођење истраживања и изложба о ромском нематеријалном културном наслеђу- програм „Наши Роми- празник Бибија“

Табела 4: Мере активне политике запошљавања од значаја за Роме и Ромкиње из Акционог плана запошљавања Града Чачка за период 2024-2026.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗАПОШЉАВАЊА града чачка за период 2024-2026.

МЕРЕ активне политике запошљавања:

1. Стицање практичних знања
2. СУБВЕНЦИЈЕ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈЕ ТЕЖЕ ЗАПОШЉЛИВИХ
3. СУБВЕНЦИЈЕ ЗА САМОЗАПОШЉАВАЊЕ
4. ЈАВНИ РАДОВИ

2.2.1 Ефекти реализације локалних јавних политика у области инклузије Рома и Ромкиња

Град Чачак је међу првим локалним самоуправама у Србији започео процес стратешког планирања унапређења положаја ромске националне мањине која живи на његовој територији. Тако је 2008. године усвојио два локална акциона плана, један у области становања⁶, а други у области унапређења здравља Рома⁷, који су подупирали спровођење *Декаде укључења Рома за период 2005 – 2015.* као међународне иницијативе чији оснивач је била и Република Србија. Ова иницијатива је окупила владе, међувладина тела и невладине организације, укључујући и ромска удружења, са циљем убрзања процеса унапређења положаја Рома, као и транспарентног и мерљивог извештавања о постигнутом напретку на том плану. Оба документа су била важећа до краја 2015. године, али нису рађени извештаји о њиховом спровођењу, као ни евалуација резултата који су постигнути њиховом реализацијом.

На основу информација које поседује координатор за ромска питања, највећи помак у посматраном периоду је начињен на плану обезбеђивања приступа услугама здравствене и социјалне заштите, па су тако сви Роми и Ромкиње добили лична документа и здравствене књижице, као и помоћ у остваривању права и услуга у области социјалне заштите.

У области становања су делимично остварени планирани резултати. Поднет је 31 захтев за легализацију објеката у којима живе ромске породице, али је озакоњење спроведено само за 4 објекта због нерешених имовинско-правних односа, који су представљали кључни проблем у реализацији планираних активности у овој области.

2.3. Локални институционални оквир у области социјалне инклузије Рома и Ромкиња

У Чачку постоје локални механизми који имају за циљ да оперативно олакшају приступ остваривању људских и мањинских права, као и социјалну инклузију ромске популације на територији града. Најпре, **формирано је Локално координационо тело за социјално укључивање Рома и Ромкиња** (у даљем тексту: ЛКТ) као међусекторско тело са циљем координираног спровођења мера јавне политике усмерених на побољшање положаја Рома и Ромкиња који бораве на територији града Чачка. Такође, ЛКТ има за циљ и покретање процеса израде ЛАП-а за инклузију Рома, као и координацију и надзор над његовим спровођењем. Ово тело чини 11 чланова међу којима су, поред представника града Чачка, и директори / руководиоци следећих локалних институција: Предшколске установе „Моје детињство“, Националне службе за запошљавање – Филијала Чачак, Центра за социјални рад града Чачка, Полицијске управе Чачак, ЈКП „Комуналац“, Дома здравља Чачак и Актива директора основних школа града Чачка.

У оквиру градске управе је ангажован **координатор за ромска питања** на основу уговора о привременим и повременим пословима. Његова улога је да као представник локалне самоуправе пружа стручну и техничку помоћ ромској заједници која живи на територији града са циљем решавања проблема и задовољавања њених потреба, те унапређења њеног социо-економског положаја. Поред тога, координатор за ромска питања учествује у дефинисању приоритета и прати спровођење локалних стратешких мера за инклузију Рома. Позиција координатора за ромска питања није систематизована Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у градским управама, стручним службама и Градском правобранилаштву града Чачка.

Такође, формиран је и **Мобилни тим за социјално укључивање Рома и Ромкиња** као важан локални механизам који ради на подстицању директне примене дефинисаних стратешких мера у локалним органима и установама, обилази ромска насеља на основу утврђеног плана, сарађује са Националним саветом ромске националне мањине и организацијама цивилног друштва, извештава органе јавне управе о проблемима у вези са применом стратешких мера, те припрема иницијативе и пројекте којима се осигурава сарадња локалних организација и партнера у процесу унапређења положаја Рома. Оперативни капацитети Мобилног тима засновани су, пре свега, на чињеници да су његови чланови запослени у локалним институцијама и установама (координатор за ромска питања, запослени у Центру за социјални рад, Дому здравља, НСЗ, Градској стамбеној агенцији, Школској управи, Полицијској управи, предшколским управама, педагошки

⁶ Локални акциони план за унапређење становања Рома Града Чачка (Сл. Лист града Чачка, бр. 9/2008)

⁷ Локални акциони план за унапређење здравства Рома Града Чачка (Сл. Лист града Чачка, бр. 9/2008)

асистент, здравствени медијатор) и да непосредно раде на пословима који су у вези са остваривањем права лица ромске националности.

Важне локалне механизме у непосредном раду са ромском заједницом представљају педагошки асистенти и здравствене медијаторке. Педагошки асистенти имају задатак да раде на повећању обухвата деце ромске националности у предшколској установи и основним школама, као и да пружају континуирану подршку деци и њиховим родитељима у похађању наставе и превазилажењу тешкоћа са којима се суочавају током школовања. У Чачку је ангажована једна педагошка асистенткиња која ради у две школе - ОШ “Свети Сава” и ОШ “Милица Павловић”. Она тренутно задовољава потребе образовно-васпитних установа на територији града у раду са децом ромске националности, те се у наредном периоду не очекује повећање броја педагошких асистената у Чачку.

Здравствене медијаторке представљају важану спону у ефикасном повезивању здравственог система и грађана неформалних ромских насеља, како би се омогућио што бољи увид здравствених установа у стање у овим насељима и повећао број правовременог јављања лекару. Оне воде евиденцију о здравственом стању житеља неформалних насеља, раде на подизању свести о неопходности вакцинације деце, о значају правилне исхране, хигијенских навика, заштити од заразних болести, планирању породице, као и о штетности психоактивних супстанци. У Чачку је ангажована једна здравствена медијаторка, која тренутно задовољава потребе ромске заједнице у области здравства.

3.

АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Град Чачак се налази у средишњем делу централне Србије у Моравичком округу, између општина Горњи Милановац на северу, Пожеге на западу, Лучана на југозападу, те града Краљева и општине Кнић на истоку. Територија града Чачка је смештена највећим делом у западном Поморављу који чини спону између Шумадије на северу и унутрашњих Динарида на југу. Заузима површину од 636 км². У граду се налази 58 насељених места.

Чачак је једна од најразвијенијих локалних самоуправа у региону Шумадије и Западне Србије. Према важећој методологији, сврстава се у прву групу локалних самоуправа према степену развијености, што значи да је ниво развијености града виши од републичког просека.

Према попису из 2022. године Чачак има 105.612 становника, што представља пад од 8,43% у односу на попис из 2011. године (115.337 становника). На градском подручју живи 69.598 становника, док 36.014 становника живи на сеоском подручју. Пад становника последица је смањеног фертилитета и миграција, како трајних, тако и циркуларних. Очекује се да ће у наредним деценијама број становника наставити да се смањује, нарочито у сеоским срединама. Демографске промене имају велики значај за будући развој Чачка зато што могу довести до мањка радне снаге и смањених капацитета јавних служби и локалне привреде, а тиме и до споријег привредног и друштвеног развоја града.

Град Чачак је према званичној статистици етнички хомогена средина са уделом српског становништва од 93,63% у укупном броју становника. **Најбројније националне мањине су Роми (0,51%), Југословени (0,15%), Црногорци (0,12%) и Македонци (0,08%).**

Табела 5: Најзаступљеније етничке групе у Чачку према попису из 2022. године

Национална припадност	Број	Удео у укуп. становн. (%)
УКУПАН БРОЈ СТАНОВНИКА	105.612	100%
Срби	98.888	93,63%
Роми	534	0,51%
Југословени	154	0,15%
Црногорци	132	0,12%
Македонци	83	0,08%
Руси	70	0,07%
Хрвати	61	0,06%

Извор: Републички завод за статистику

3.1 Општи подаци о ромској националној мањини

Роми представљају највећу националну мањину у Чачку, па тако према **результатима пописа становништва из 2022. у граду живи 534 Рома и Ромкиња (286 мушкараца - 53,56% и 248 жена- 46,44%).**⁸ Међутим, процењује се да је овај број ипак већи и да износи око 560. Бројни су разлози зашто званична статистика није поуздан извор података о броју Рома који живе у Републици Србији, па ни у граду Чачку. Према Уставу Републике Србије грађани и грађанке нису дужни да се изјашњавају о својој националној припадности, те се процене углавном заснивају на теренском раду локалних институција и ОЦД које непосредно раде у областима пружања услуга и остваривања и заштите права ромске националне мањине. Поред овога, на неизјашњавање утиче и низ других битних фактора попут: страха од дискриминације, правне невидљивости, етномимикрије, изражене мобилности, социјалне искључености, као и висок проценат мешовитих бракова у ромској заједници и асимилација. Такође, на овај број утичу и сталне миграције ромске популације, али и прилив повратника из иностранства на основу споразума о реадмисији.

Највећи број ромских породица у Чачку, према званичним подацима, живи у градским месним заједницама - Парк, Свети Сава, Сајмиште и Кључ са око 476 чланова (89,14%), док у сеоским насељима живи свега десетак породица са око 58 чланова (10,86%). **У Чачку не постоје неформална подстандардна тј. нехигијенска насеља у којима живе Роми**, већ су поједина формална насеља неплански проширена те су на њима „никла“ два условно речено неформална ромска насеља – Сајмиште и Микронасеље у којима живе 22 породице са око 100 чланова. Слично ситуацији на републичком нивоу, образовна структура ромске популације је најлошија у односу на остале етничке групе. Врло је низак обухват деце ромске националности предшколским образовањем и васпитањем и програмима раног развоја, док ученици ромске националности нередовно похађају основну школу или је рано напуштају. Занемарљиво мали број Рома и Ромкиња је формално запослен, односно највећи број њих ради у сивој економији, најчешће на тешким и сезонским пословима, док су истовремено примаоци новчане социјалне помоћи и осталих права и услуга у области социјалне заштите. Све ово указује на то да се положај Рома у Чачку не разликује битно од положаја Рома у другим локалним самоуправама у Србији и региону. У односу на укупно становништво проценат неписмених је највиши међу Ромима, док је стопа запослености најнижа. Заступљеност Рома у органима и институцијама јавне управе је безначајна. Сиромаштво је главна компонента социо-културног идентитета Рома и вишегенерацијски друштвени феномен, који се уједно може сматрати и узроком, али и последицом изразито неповољног положаја ромске заједнице. Због укорењеног сиромаштва Роми имају неједнаке услове у свим сферама друштвеног живота.

3.2 ОБРАЗОВАЊЕ

3.2.1 Предшколско образовање

У Чачку постоје две државне предшколске установе - ПУ "Радост" и ПУ "Моје детињство", које своје програме реализују у укупно 19 објеката. Према званичним подацима, **у школској 2022/23. години предшколским образовањем и васпитањем у Чачку је било обухваћено 3.233 детета, међу којима је било 24 деце ромске националности (0,74%).** Од овог броја је било 8 девојчица и 16 дечака ромске националности.

Табела 6: Број деце која су похађала предшколско васпитање и образовање (ПВО) у школској 2022/23.

години у Чачку

Назив индикатора	Укупан број деце	Број девојчица	Број дечака
Број деце обухваћене ПВО	3233	/	/
Број деце ромске националности која су обухваћена ПВО	24	8	16
Број деце узраста 0–3 године обухваћених ПВО	719	/	/
Број деце ромске националности узраста 0–3 године обухваћених ПВО	4	1	3
Број деце узраста 3–5,5 година обухваћених ПВО	1669	/	/
Број деце ромске националности узраста 3–5,5 година обухваћених ПВО	9	4	5
Број деце која похађају припремни предшколски програм	845	426	419
Број деце ромске националности која похађају ППП	11	3	8

⁸ „Национална припадност- подаци по општинама и градовима“, Републички завод за статистику, Београд
<https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234001.pdf>

Анализа показује да око **46% деце ромске националности која похађају ПВО, заправо, похађа обавезни предшколски припремни програм**, а да друга половина похађа ниже вртићке групе (узраст од 0 до 3 и 3 до 5,5 година). Уколико ове податке упоредимо са подацима који се односе на другу децу, лако се уочава да много више деце из опште популације похађа остале вртићке групе (око 74%) у односу на предшколски припремни програм, **те се лако закључује да деца ромске националности нису у довољној мери обухваћена програмима раног развоја** који су кључни за нормалан развој и даљи напредак у образовном процесу на свим нивоима.

Расположиви подаци показују да је потпун обухват деце из опште популације и ромске заједнице (100%), која у складу са узрастом похађају обавезни припремни предшколски програм. **У предшколским установама не постоје педагошки асистенти**, нити су ове установе до сада исказале потребу за увођењем овог локалног механизма.

3.2.2 Основно образовање

На територији града Чачка постоји 19 матичних основних школа које је у школској 2022/23. години похађало укупно 8.265 ученика, међу којима је било 115 ученика ромске националности (1,39%). Од овог броја је 60 девојчица (52,17%) и 55 дечака ромске националности (47,83%). Према расположивим подацима, **највише деце ромске националности похађа две основне школе – ОШ „Свети Сава“ и ОШ „Милица Павловић“ у којима је ангажована једина педагошка асистенткиња** која ради на територији града.

Табела 7: Укупан број ученика и ученика ромске националности у основним школама у школској 2022/23. години у Чачку

Назив индикатора	Укупан број ученика	Број девојчица	Број дечака
Број деце обухваћене основним образовањем	8.265	3.931	4.334
Број деце ромске националности која су обухваћена основним образовањем	115	60	55

Ни у једној школи се не реализује изборни предмет Ромски језик са елементима националне културе, нити постоје наставници који поседују сертификат за извођење овог предмета. Такође, анализа је показала да у последње три године основе школе нису реализовале ниједан пројекат или програм едукације о правима деце ромске националности, културолошким специфичностима и тешкоћама које отежавају редовно похађање наставе, учење и напредовање ове деце. У школама не постоји пракса обележавања 8. априла – Међународног дана Рома.

Табела 8: Број ученика ромске националности који су напустили⁹ основну школу по разредима у школској 2021/2022. и 2022/2023. години у Чачку

Разреди	2021/2022.		2022/2023.	
	Укупан број ученика	Број девојчица	Укупан број ученика	Број девојчица
I разред	0	0	0	0
II разред	0	0	0	0
III разред	0	0	0	0
IV разред	0	0	0	0
V разред	0	0	0	0
VI разред	0	0	0	0
VII разред	1	0	1	0
VIII разред	0	0	0	0
Укупно (сви разреди):	1	0	1	0

Извор: Упитник за прикупљање података за потребе израде ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња

⁹ Ученик не може да напусти основну школу пошто је обавезна, већ може само да се испише ради уписа у другу школу или да му престане обавеза похађања основне школе када је навршио 15 година.

Према доступним подацима, у претходне две школске године у основним школама је идентификовано осипање 2 ученика ромске националности (2 дечака) у VII разреду. Нема прецизне евиденције о разлозима осипања ових ученика и генерално треба бити пажљив приликом тумачења ових података, јер неки ученици своје школовање настављају у другим школама због пресељења у друге општине или иностранство, неки се врате школовању следеће године или након пар година у исте школе које су претходно напустили или настављају образовање у школама за основно образовање одраслих. Поред овог, на нередовно похађање и осипање из процеса образовања утиче и лош материјални положај ромских породица, као и низак ниво свести и информисаности родитеља о значају образовања деце. Због честих изостанака из школе деца губе континуитет у учењу и вежбању у школи, док код куће оно готово у потпуности изостаје, те се јављају тешкоће у савладавању читања и писања и мотивисању ученика за наставак школовања. Наставници и представници Школске управе указали су на **низ изазова са којима се суочавају ромски ученици**: ниско предзнање, одсуство мотивације, социо-културне разлике, ниско самопоуздање, лоше хигијенске навике, лоше радне навике, затвореност унутар своје заједнице пре поласка у школу, страх родитеља у вези са односом ромске и неромске деце и обостране предрасуде. **Као проблем је истакнуто и непостојање евиденције новорођене деце ромске националности, као и недостатак капацитета предшколских установа** чиме се знатно сужавају шансе за рани развој ромске деце.

Функционално основно образовање одраслих се спроводи у ОШ за образовање одраслих у Чачку, али нема расположивих података колико је у школској 2022/2023. било ученика ромске националности у овој школи, као и колико просечно њих завршава ову школу на годишњем нивоу.

3.2.3 Средње, више и високо образовање

У Чачку постоји 8 средњих школа које је у школској 2023/24. години похађало укупно 4.700 ученика, међу којима је било и 19 Рома (0,4%). Међу ученицима средњих школа је 12 младића и 7 девојака ромске националности који похађају следеће школе у Чачку: Медицинску (7), Машинско-саобраћајну (6), Техничку (3) и Економску (1) и Прехрамбено-угоститељску школу (2). Највећа заинтересованост ромских средњошколаца је за образовање у области медицине, као и за образовне профиле у оквиру Машинско-саобраћајне школе.

Табела 9: Број младих ромске националности обухваћених средњошколским образовањем у школској 2022/23. години у Чачку

Назив индикатора	Укупан број ученика	Број девојчица	Број дечака
Број деце обухваћене средњошколским образовањем	4.700	2.280	2.420
Број деце ромске националности која су обухваћена средњошколским образовањем	19	7	12

Прикупљени подаци показују да је четворо младих ромске националности уписало средњу школу путем афирмативних мера у последње три школске године (сви дечаки).

Табела 10: Број младих ромске националности који су уписани у средњу школу путем афирмативних мера у последње три школске године у Чачку

Година	УКУПНО УПИСАНИХ	ДЕВОЈАКА	МОМАКА
2020/2021.	2	0	2
2021/2022.	2	0	2
2022/2023.	0	0	0
Укупно све три школске године:	4	0	4

Извор: Упитник за прикупљање података за потребе израде ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња

Ниједна средња школа у последње 3 године није реализовала ниједан пројекат или програм едукације о правима деце ромске националности, културолошким специфичностима и тешкоћама које отежавају редовно похађање наставе и напредовање ових ученика. **У средњим школама нема педагошких асистената нити ментора који помажу и прате напредак ромских ученика.** Међу проблемима који прате средњошколце ромске националности су: рано одустајање од средње школе, не постоје стипендије за средњошколце, низак ниво мотивације јер тешко налазе запослење након школовања итд.

Када је говоримо о вишем и високом образовању, тренутно **петоро младих ромске националности (3 девојке и 2 момка) из Чачка студира индустријски менаџмент** на Факултету техничких наука Универзитета у Крагујевцу **и фармацију** на Фармацеутском факултету у Београду. Сви су студије уписали захваљујући афирмативним мерама.

Табела 11: Број младих ромске националности који су уписани на више школе и факултете путем афирмативних мера у последње три школске године у Чачку

Година	УКУПНО УПИСАНИХ	ДЕВОЈАКА	МОМАКА
2020/2021.	3	2	1
2021/2022.	0	0	0
2022/2023.	2	1	1
Укупно све три школске године:	5	3	2

Извор: Упитник за прикупљање података за потребе израде ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња

На фокус групи која је одржана са представницима ромске заједнице у Чачку истакнуто је да се заступљеност деце ромске националности у вртићима смањила након покретања пројекта за рани развој који подразумева четворочасовни програм у поподневним сатима. Ова пројекат учесници сматрају дискриминаторским, јер родитељи желе да њихова деца имају целодневни бесплатан боравак у вртићу, на шта имају право према важећем Правилнику.¹⁰ Она деца која остваре право на целодневни боравак су најчешће распоређена у вртиће који су удаљени па због недостатка превоза родитељи углавном одустану од тога. Такође, истакнуто је да ниједна ромска организација нема базу података о деци предшколског узраста, те да би требало урадити мапирање. Када је реч о основном образовању, учесници фокус групе су истакли као проблем недовољан број педагошких асистената, као и потребу обезбеђивања бесплатног превоза, уџбеника, школског прибора и ужине за све ученике ромске националности, а не само за оне из социјално-угрожених породица. Посебно је потребно регулисати одвијање допунске наставе за ученике у самој школи, уместо досадашњег модела по коме овај вид подршке пружају удружења кроз реализацију пројеката. Даље, учесници су истакли да су родитељи недовољно информисани о афирмативним мерама за упис у средње школе и на факултете, као и да је потребно обезбедити стипендије за ученике средњих школа без обзира на њихов успех као мотив за наставак школовања.

3.2.4 Локалне политике и праксе у области образовања

Из градског буџета је у последње две школске године финансирана **ужина, превоз за основну и средњу школу, као и стипендије за средњошколце и студенте**. Извршени расходи из буџета по овом основу су представљени у *табели бр. 10*:

¹⁰ Правилник о ближим условима за утврђивање приоритета за упис деце у предшколску установу („Службени гласник РС”, број 44/11)

Табела 12: Извршени расходи буџета града Чачка у периоду 2020-2022. године за потребе уџбеника, ужине, трошкова превоза и стипендија у РСД

Врста права	Школска 2020/2021.			Школска 2021/2022.		
	Укупно у динарима	Број деце корисника права	Број деце ромске национал.	Укупно у динарима	Број деце корисника права	Број деце ромске национал.
Уџбеници	/	/	/	/	/	/
Ужина	1.414.314,00	211	25*	2.262.672,00	273	20*
Превоз за основну школу	39.505.142,00	1.120	7*	41.644.716,00	1.255	10*
Превоз за средњу школу	505.680,00	16	Нема података	775.528,00	19	Нема података
Стипендије за средњошколце	800.000,00	21	Нема података	748.000,00	17	Нема података
Стипендије за студенте	12.856.000,00	161	0	11.120.000,00	138	0

* Збирни податак за ОШ „Свети Сава“ и ОШ „Танаско Рајић“, док друге не воде ову евиденцију

Највише новца на годишњем нивоу се издаваја за превоз ученика који похађају основну школу и за студентске стипендије – 41,6 милиона РСД је у школској 2021/2022. год. издвојено за превоз 1.255 ученика, док је за стипендије за 138 студента издвојено 11,1 милион РСД. **Као и у већини других локалних самоуправа не постоји прецизна евиденција колико међу корисницима ових буџетских издвајања има ученика и студената ромске националности.** Две основне школе воде евиденцију о броју ромских ученика који имају право на бесплатан превоз и ужину, па је тако познато да је у школској 2021/2022. год. 20 ромских ученика добијало бесплатну ужину, а 10 њих користило право на бесплатан превоз. Право на бесплатан превоз за средњу школу је посматраној години користило 19 средњошколаца, а њих 17 је примало стипендије. Није познато да ли је међу њима било средњошколаца ромске националности. Тренутно ниједан студент ромске националности не прима градску стипендију.

У последње 3 године није реализован ниједан пројекат у области образовања Рома који је финансиран из градског буџета или из донаторских средства.

3.2.5 SWOT анализа у области образовања

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Потпун обухват деце ромске националности ППП - У две ОШ је ангажован педагошки асистент - Доступност широког спектра образовних профила у средњим школама - Успостављен четворочасовни програм раног развоја у поподневним сатима за децу из осетљивих група - Локална удружења организују допунску наставу за ученике као пројектну активност - Из градског буџета се финансира ужина, превоз за основну и средњу школу и стипендије за средњошколце и студенте	- Мањак капацитета предшколских установа - Мали обухват деце ромске националности програмима раног развоја - Не постоји евиденција деце ромске националности предшколског узраста - Нема педагошког асистента у ПУ - Нерешен проблем плаћања бесплатног боравка у вртићу за децу ромске националности - Недовољан број ПА у ОШ - У ОШ се не реализује изборни предмет ромски језик са елементима националне културе - Не постоје наставници који поседују сертификат за извођење предмета ромски језик са елементима културе - Ниско предзнање и одсуство мотивације за учење - Лоше хигијенске навике деце - Лоше радне навике деце - Затвореност деце унутар своје заједнице пре поласка у школу - Неинформисаност родитеља о афирмативним мерама за упис у средње школе и на факултете - Нема педагошких асистената / ментора у средњим школама - Нема стипендија са ромске средњошколце - Мали број младих Рома студира
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Учешће у пројектима СКГО који се односе на подршку инклузији Рома - Ученичке стипендије Министарства просвете - Дуално образовање - Сарадња са донаторима и организацијама које раде у области образовања (РЕФ, ЦОП...) - Дobre праксе из окружења у области инклузије Рома и њихова локализација	- Стопирање евроинтеграција и укидање ИПА фондова - Незаинтересованост ромске популације за укључивање у пројекте и програме намењене њиховој социјалној инклузији - Повлачење донатора из Србије због прекида процеса евро-интеграција - Светска политичка и економска криза - Избијање нових пандемија и епидемија - Миграције

3.3 ЗАПОШЉАВАЊЕ

Према подацима Националне службе за запошљавање (НСЗ) у Чачку је на дан 31.12.2023. било укупно 3.420 незапослених лица, од тога **89 лица ромске националности (2,6%)**. Од овог броја 46,07% чине незапослене Ромкиње (41).

Табела 13: Укупан број незапослених лица и лица ромске националности у Чачку према евиденцији НСЗ у децембру 2023.

Датум		Укупан број незапослених	Број незапослених лица ромске националности
31.12.2023.	Укупно:	3.420	89
	Жене:	2.005	41

Извор: НСЗ

Слично као и у осталим областима социјалне инклузије Рома, званична евиденција у области запошљавања не одговара стварном стању и претпоставља се да су бројке знатно веће због Уставом прокламоване слободе неизјашњавања по националној основи.

Табела 14: Образовна структура лица ромске националности која се налазе на евиденцији НСЗ, децембар 2023.

Датум		Укупан број	I	II	III	IV	V	VI-1	VI-2	VII-1	VII-2	VIII
31.12.2023.	Укупно:	89	77	1	4	6	0	0	0	1	0	0
	Жене:	41	36	0	2	3	0	0	0	0	0	0

Извор: НСЗ

Када говоримо о образовној структури незапослених лица ромске националности, највећи број њих – 77 има завршену само основну школу (86,52%). Скоро половину од овог броја чине Ромкиње (46,75%). Без запослења је и 5 Рома за завршеним II и III степеном средњег образовања, као и 6 Рома са завршеном средњом школом.¹¹ Такође, према званичној евиденцији незапослен је и један Ром са факултетском дипломом струковног инжењера машинства. Из приложеног се може закључити да су незапослени Роми углавном неквалификовани радници који годинама раде у „сивој зони“ на сезонским и другим физичким пословима док се истовремено воде на евиденцији НСЗ као незапослени. Такође, реч је углавном о примаоцима новчане социјалне помоћи.

Табела 15: Старосна структура лица ромске националности која се налазе на евиденцији НСЗ, децембар 2023.

Датум		Укупан број	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-65
31.12.2023.	Укупно:	89	6	8	9	14	11	12	9	11	3	6
	Жене:	41	2	4	5	5	1	6	5	7	3	3

Извор: НСЗ

Према званичној евиденцији, највећи број незапослених Рома у децембру 2023. је био старосне доби од 30-34 године (14), односно од 40-44 године (12). Највећи број незапослених Ромкиња се налази у старосном добу од 50-54 године (7), односно од 40-44 године (6). Млади Роми старосне доби од 15 до 29 година чине

¹¹¹¹ Међу незапосленим Ромима и Ромкињама су лица са следећим занимањима: месар, тапетар, прелац, пољопривредни техничар, машински техничар, економски техничар, аутомеханичар итд.

четвртину свих незапослених лица ромске националности (25,84%), од чега је око 47,83% младих Ромкиња (11).

Табела 16: Број лица ромске националности која се налазе на евиденцији НСЗ према дужини тражења посла у Чачку, децембар 2023.

Датум		Укупан број	До 1 год.	Од 1-2 год.	2-3 год.	3-5 год.	5-8 год.	8-10 год.	преко 10 год.
31.12.2023.	Укупно:	89	31	13	9	13	8	4	11
	Жене:	41	9	6	3	6	5	1	11

Извор: НСЗ

Званични подаци показују да нешто више од трећине свих незапослених Рома (34,83%) чека на посао до годину дана, по 15% незапослених Рома чека од једне до две године, односно од три до пет година на запослење. Међу онима који траже посао дуже од 8 година се налази 15 лица, од тога је 80% Ромкиња.

3.3.1. Локалне политике и праксе у области запошљавања

У последње три године из буџета града Чачка издвојено је укупно 33 милиона РСД за суфинансирање мера активне политике запошљавања, што чини укупно 73,83% свих издавања у овој области. Остала средства су издвојена из републичког буџета и она су износила 11,7 милиона РСД. За реализацију програма и мера активне политике запошљавања у 2022. и 2023. години је издвојено по 12,9 милиона динара за финансирање следећих програма: стручна пракса, субвенције за самозапошљавање и јавни радови (реализовани само у 2022). Међу корисницима ових мера је било лица ромске националности, али нема тачних података о њиховом броју.

Табела 17: Финансијска средства издвојена за реализацију мера активне политике запошљавања у периоду 2021-2023. у Чачку у РСД

Године	Укупно (РСД)	Из буџета ЈЛС (РСД)	Из буџета РС – НСЗ (РСД)
2021.	18.900.000,00	15.000.000,00	3.900.000,00
2022.	12.900.000,00	10.000.000,00	2.900.000,00
2023.	12.900.000,00	8.000.000,00	4.900.000,00
УКУПНО:	44.700.000,00	33.000.000,00	11.700.000,00

Извор: Упитник за прикупљање података за потребе израде ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња

Акциони план запошљавања града Чачка за период 2021-2023. није предвидео мере активне политике запошљавања које су се односиле искључиво на незапослена лица ромске националности, те такве мере нису ни реализоване. Међутим, Роми су као теже запошљива категорија лица имали предност код укључивања у поједине мере (нпр. субвенције за самозапошљавање) у складу са редовним конкурсима Националне службе за запошљавање. Такође, у посматраном трогодишњем периоду НСЗ је из својих средстава реализовала посебне конкурсе за самозапошљавање лица ромске националности. У периоду 2021-2023. год. укупно 8 лица ромске националности са територије Моравичког округа¹² добило субвенције за самозапошљавање.

¹² Национална служба за запошљавање - Филијала Чачак покрива територију Моравичког округа (град Чачак, општине Ивањица, Горњи Милановац и Лучани), те се извештавање о броју лица укључених у мере активне политике запошљавања на годишњем нивоу врши за територију целог округа и није могуће издвојити појединачне податке по локалним самоуправама.

Табела 18: Укупан број корисника мера активне политике запошљавања ромске националности из Моравичког округа које је реализовала НСЗ у периоду 2021-2023.

Мера	Број корисника по годинама			Укупан број корисника 2021-2023.
	2021.	2022.	2023.	
Сајмови запошљавања	0	27	34	61
Клуб за тражење посла	1	1	0	2
Обука за активно тражење посла за квалификована лица	1	4	1	6
Мотивациона обука за лица без квалификације и нискоквалификована	27	12	17	56
Информативно-саветодавне услуге у пословном центру	6	6	9	21
Едукативне услуге у пословном центру	5	5	8	18
Саветовање о могућностима за развој каријере	0	6	4	10
Селекција	0	5	3	8
Функционално основно образовање одраслих-ФООО	3	3	7	13
Обуке за тржиште рада	2	1	0	3
Субвенције за запошљавање теже запошљивих лица	2	0	1	3
Јавни радови	4	6	4	14
Субвенција за самозапошљавање	2	2	4	8
УКУПНО:				223

Извор: НСЗ

У посматраном периоду је НСЗ - Филијала Чачак реализовала бројне мере активне политике запошљавања чији су корисници били Роми из Моравичког округа – укупно 223 лица. Највећи број Рома и Ромкиња је у периоду 2021-2023. учествовао на сајмовима запошљавања (61) и прошао мотивациону обуку за лица без квалификација (56). Такође, њих 13 је похађало ФООО, 14 је било ангажовано кроз јавне радове, док је троје прошло обуку за тржиште рада. Додатно, три лица ромске националности су запослена захваљујућим субвенцијама за запошљавање теже запошљивих лица.

Програм ФООО се спроводи у Основној школи за образовање одраслих Чачак, а постоје и јавно признати организатори неформалних програма образовања одраслих (обуке за тржиште рада) које реализују: Установа за културно-образовну делатност „Коста Новаковић“ Чачак, Образовни центар „Академија“ Чачак и Образовни центар „Свети Сава“ Чачак.

Такође, Град Чачак је спровео пројекат „Неостављајући никога иза себе - адекватно становање и активно укључивање рањивих друштвених група у Чачку“, који је финансирала Евопска унија у оквиру Програма подршке ЕУ социјалном становању и активној инклузији. Програм је имплементирао UNOPS (Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге). У оквиру овог пројекта је, између осталог, стамбено збринуто 14 ромских породица, а њихови чланови су добили и подршку за економско оснаживање у виду набавке опреме за започињање посла или су похађали обуку за стручно оспособљавање и преквалификацију у складу са потребама тржишта рада.

На фокус групи са представницима ромске заједнице истакнуто је да је запошљавање за њих најважнија област. Велики број ромских породица се налази у систему социјалне заштите и многи од њих, да би обезбедили боље услове живота, су радно ангажовани у такозваној „сивој зони“ или на сезонским пословима. У Чачку има велики број Рома са завршеном средњом школом, па и факултетом, али готово нико од њих није запослен у складу са својим квалификацијама, што демотивише млађу популацију за наставак образовања. Међу Ромима има и предузетника, као и лица заинтересованих за предузетништво, али су субвенције НСЗ за samozapoшљавање недовољне за покретање пословања, те учесници фокус групе предлажу покретање пројеката кроз које би могли да добију опрему за samozapoшљавање. Такође, учесници су истакли потребу да у Центру за социјални рад и Црвеном крсту буде запослен неко из ромске заједнице.

3.3.2 SWOT анализа у области запошљавања

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Усвојен Акциони план запошљавања 2024-2026 који предвиђа меру за запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица - Факултетски образовани Роми - Обезбеђена средства у градском буџету за финансирање мера активне политике запошљавања - Реализација програма стручне праксе, субвенције за samozapoшљавање и јавни радови - Основна школа за образовање одраслих Чачак - Постојање неколико образовних центара за неформално образовање и стицање вештина - Искуство у спровођењу пројеката економског оснаживања Рома	- Мали број запослених Рома - Велики број незапослених Рома има само основно образовање - неквалификовани радници - Затупљен рад у сивој зони - Велика стопа незапослености међу младим Ромима - 25,84% - Непотпуна евиденција о стварној незапослености Рома и Ромкиња - Запослени Роми углавном не раде на радним позицијама које су усклађене са њиховим квалификацијама - Незаинтересованост Рома за запошљавање због изласка из система социјалне заштите - Из градског буџета се не финансира мера намењена искључиво запошљавању лица ромске националности
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Програми АПЗ које финансира НСЗ - Учешће на сајмовима запошљавања које организује НСЗ - Посебни конкурси НСЗ за samozapoшљавање лица ромске националности - Програми економског оснаживања Рома које финансирају страни донатори - Привлачење нових инвеститора и отварање нових радних места/фабрика - Увођење дуалног образовања у граду Чачку - Програми преквалификације на НСЗ	- Ниске субвенције НСЗ за samozapoшљавање - Економска криза - Повлачење (страних) инвеститора - Повлачење фондова/ЕУ донатора - Лоша политичка ситуација

3.4 СТАНОВАЊЕ

Највећи број ромских породица у Чачку живи у градским месним заједницама – Парк (54), Свети Сава (34), Сајмиште (21), Кључ (16), док у осталим деловима града живи још 5 до 6 породица. У руралном подручју живи десетак породица са око 30 чланова. **У Чачку не постоје неформална подстандардна тј. нехигијенска насеља у којима живе Роми**, већ су поједина формална насеља неплански проширена те су на њима „никла“ два условно речено неформална ромска насеља – Сајмиште и Микронасеље у којима живе 22 породице са око 100 чланова.

У Микронасељу се налазе 4 зграде са социјалним становима у јавној својини града, у којима живи 20 ромских породица, као и један број нелегално саграђених објеката у којима живи 7 породица са око 28 чланова. Објекти су углавном грађени од монтажних делова – бараке и то на земљишту које је у јавној својини Града Чачка или Републике Србије. У насељу постоји функционална водоводна и канализациона мрежа на коју су прикључени сви објекти. Такође, насеље је покривено и електричном мрежом, али један број објеката у којима живе Роми нема струју због дуговања за неплаћене рачуне. Није познат број породица којима је искључена струја, али локална самоуправа о томе има сазнања јер јој се становници овог насеља обраћају са захтевом за новчану помоћ за измирење дуговања. До насеља воде асфалтиране приступне саобраћајнице и оно је у целости покривено уличном расветом. Такође, унутар насеља постоје асфалтиране улице. Иако у насељу постоји редовно одношење смећа, за које углавном становници имају велика дуговања према ЈКП, у дворишту једне породице се стварају мање несанитарне депоније. Нема података да ли је и за колико објеката у овом насељу поднето захтева за легализацију.

У насељу Сајмиште живи 15 ромских породица са око 70 чланова. Објекти су грађени од дрвета и иверице, а врло мало објеката је зидано од чврстог материјала. Реч је о нелегалним објектима који су углавном саграђени на земљишту у јавном власништву. Насеље је покривеном комуналном инфраструктуром, па су сви објекти прикључени на водоводну и канализациону мрежу. Када је реч о електричној мрежи, идентификован је исти проблем као и у Микронасељу. Иако ова мрежа постоји, један део домаћинстава нема струју због нагомиланих дуговања, али нема прецизне евиденције колико тачно Рома живи без електричне струје. До насеља воде асфалтиране приступне саобраћајнице и оно је у целости покривено уличном расветом. Унутар насеља је највећи број улица асфалтиран, али постоји и неколико макадамских путева (следе улице и сокаци ка кућама). Постоји организовано одношење смећа, али се и поред тога стварају несанитарне депоније, а одлажу се и велике количине секундарних сировина које становници насеља прикупљају. **За ово насеље је потребно урадити урбанистички план, као и студију оправданости расељавања ромског насеља у циљу обезбеђивања адекватног стамбеног решења.** Трошкови ове студије су процењени на око 1.000.000,00 динара.

Учесници фокус групе су истакли да постоји потреба за пружањем подршке за адаптацију одређених објеката у којима живе ромске породице, као и да је до сада урађено мапирање стамбених потреба ромског становништва. Такође, предлажу изградњу нових објеката за социјално становање како би се сместиле породице које живе у неусловним и нелегалним објектима, али и истичу да је град морао да врати донаторска средства која је добио за изградњу једног таквог објекта, јер су се житељи тог насеља побунили да се Роми доселе у њега.

3.4.1. Локалне политике и праксе у области становања

Град Чачак је захваљујући финансијској подршци Европске уније у периоду јул 2021. - новембар 2023. године спровео пројекат „Неостављајући никога иза себе - адекватно становање и активно укључивање рањивих друштвених група у Чачку“, којим је обезбедио стамбено збрињавање за укупно 44 угрожене породице кроз изградњу зграде за социјално становање, куповину сеоских кућа и адаптацију неусловних кућа у којима живе најугроженије породице. **Кроз овај пројекат је стамбено збринута 14 ромских породица - купљено је 10 сеоских кућа, додељен је грађевински материјал за адаптацију 3 куће и додељен је један новоизграђени стан младом Рому који је изашао из хранитељске породице.** Вредност пројекта је износила 1.658.586,91 ЕУР, од чега је Град Чачак суфинансирао 236.312,78 ЕУР.

3.4.2 SWOT анализа у области становања

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Градска стамбена агенција 4 зграде за социјално становање - Добра инфраструктурна опремљеност насеља у којима живи ромска популација (водоводна, путна, канализациона и електрична мрежа) - Не постоје нехигијенска насеља - Асфалтиране приступне саобраћајнице и улице унутар насеља у којима живе Роми - Постоји улична расвета у насељима - Организовано одвожење смећа - Искуство у пројектима изградње објеката за социјално становање - Постоје станови за социјално становање у својини града - Урађено мапирање стамбених потреба ромског становништва	- Два неформална ромска насеља - Микронасеље и Сајмиште - Стварање мањих депонија у насељима - Објекти су углавном грађени од монтажних делова – бараке - Велики број нелегално саграђених објеката - Један број породица нема струју због великих дуговања - Непостојање студије о оправданости расељавања ромског насеља Сајмиште у циљу адекватног стамбеног збрињавања - Не постоји урбанистички план за Сајмиште - Није усвојена Стамбена стратегија града Чачка - Не постоји програм за изградњу социјалних станова
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- ЕУ фондови и други извори финансирања пројеката стамбеног збрињавања - Могућност откупа сеоских домаћинстава преко конкурса Министарства и Комесаријата за избеглице и миграције - Републички програм “Чиста Србија” за изградњу канализационе инфраструктуре	- Неповољна политичка и економска ситуација у Србији - Укидање републичких и донаторских програма намењених стамбеном збрињавању најугроженијих - Скок цена грађевинског материјала на тржишту што поскупљује изградњу и угрожава одобрене пројекте који не могу да се реализују у оквирима планираног буџета - Елементарне непогоде које оштећују објекте у којима живе Роми

3.5 ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Нема прецизних података о здравственом стању и корисницима услуга здравствене заштите ромске националности, јер се здравствена евиденција не води према националној припадности пацијената. Захваљујући чињеници да је у Чачку ангажована једна здравствена медијаторка, као важан локални механизам који олакшава приступ здравственој заштити лица ромске националности и омогућава увид здравствених установа у стање у ромским насељима, доступни су одређени подаци о здравственом стању Рома и Ромкиња и проблемима у овој области.

Процењује се да 90% Рома и Ромкиња поседује здравствену књижицу, али је број оних који имају изабраног лекара опште праксе знатно мањи и износи свега 30%. Такође, изузетно је низак број Ромкиња које иду на редовне гинеколошке прегледе – око 10%, док је обухват трудница прегледима око 70%. Здравствено просвећивање Рома се спроводи континуирано и то тако што се свакодневно утиче на њих како би стекли навику правовременог јављају лекару и одласка на редовне прегледе, а пружају се и савети у вези са редовним гинеколошким прегледима жена, избором лекара опште праксе, вакцинацији деце итд. Нема доступних података о томе колико је Рома и Ромкиња прихватило мере здравственог просвећивања.

Када говоримо о здравственој заштити деце и младих ромске националности у Чачку, евидентиран је потпун обухват мајки и деце патронажним посетама (100%), али **нема прецизне евиденције колики је проценат деце ромске националности вакцинисан у складу са националним календаром имунизације**. Познато је да стопа вакцинације деце из опште популације у Чачку износи 85%. Такође, нема прецизне евиденције ни колико је деце ромске националности обухваћено систематским прегледима. Према постојећим подацима, свега 5% адолесцената ромске националности користи услуге Саветовалишта за младе, док је број корисника Развојног саветовалишта исто око 5%.

На нивоу града нису рађена званична истраживања о здравственом стању ромске популације, нити се о томе могу пронаћи подаци у здравственој евиденцији која се не води према етничкој припадности. За добијање потпуније слике се, ипак, можемо ослонити на информације којима располаже здравствена медијаторка која у свом послу блиско сарађује са Патронажном службом Дома здравља, Центром за социјални рад, Црвеним крстом итд. **На лоше здравствено стање ромске популације у доброј мери утичу лоши услови становања који погодују хроничним обољењима, најчешће бронхитису и плућним болестима, као и болестима кардиоваскуларног система и ендокринолошким обољењима**. Сиромаштво у великој мери погађа децу и младе, па су најчешће болести у овом узрасту: **неухрањеност и једнолична исхрана** (оквирно 5-6 неухрањење деце има тренутно у Чачку). Млади су врло слабо информисани о болестима зависности, правилној исхрани, контрацепцији, планирању породице, као и важности бављења спортом. Лоши материјални услови утичу и на квалитет лечења, јер према извештајима здравствене медијаторке одређен број Рома нема средстава за набавку лекова, санацију повреда итд.

У претходне три године није било приговора Саветнику за заштиту права пацијената поднетих од стране грађана ромске националности. Такође, у истом временском периоду Град Чачак није реализовао донаторске пројекте, нити финансирао активности које су имале за циљ унапређење здравственог стања ромске популације.

Учесници фокус групе су истакли да се у здравственим установама према Ромима опходе као према свим другим пацијентима без предрасуда и да до сада није било случајева дискриминације или повреде права пацијената. Међутим, као потреба је истакнуто обезбеђивање финансијских средстава за куповину скупих лекова који се налазе на позитивној листи.

3.5.1 SWOT анализа у области здравствене заштите

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Здравствени медијатор - Велики проценат Рома поседује здравствено осигурање (90%) - Потпун обухват мајки и деце патронажним посетама - Здравствено просвећивање Рома се спроводи континуирано - Није било случајева дискриминације или повреде права пацијената ромске националности	- Не постоји евиденција о здравственом стању ромске популације (нису рађена истраживања) - Изузетно низак проценат Ромкиња иде редовно на гинеколошке прегледе (10%) - Недовољан обухват трудница гинеколошким прегледима (70%) - Слаб одзив Рома на превентивне прегледе - Мали број Рома има изабраног лекара (30%) - Недовољан обухват деце вакцинацијом (85%) - Мали број адолесцената ромске националности (5%) користи услуге Саветовалишта за децу и младе - Развојно саветовалиште користи само 5% Ромкиња - Лоши услови становања и пораст броја оболелих од плућних, кардиоваскуларних и ендокринолошких болести - Неухрањеност деце и једнолична исхрана - Лоша информисаност младих о исхрани, болестима зависности, контрацепцији и здравим стилевима живота - Недостатак средстава за набавку лекова

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Укључивање у превентивне прегледе које организује Министарство здравља - Примена искустава из других локалних самоуправа у вези са унапређењем здравља Рома - Програми Светске здравствене организације и међународних донатора у области здравства	- Евиденција о пацијентима се не води на основу националне припадности - Епидемије и пандемије - Преоптерећен РФЗО - Светска економска и политичка криза - Мали број донаторских програма и пројеката намењених унапређењу здравственог стања најугроженијих категорија становништва

3.6 СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Право на социјалну заштиту имају појединци и породице којима је неопходна друштвена помоћ и подршка у савладавању социјалних и животних тешкоћа, а законом утврђена права и услуге социјалне заштите остварују се преко Центра за социјални рад.¹³ Јавна овлашћења у области социјалне и породично-правне заштите у Чачку, као и овлашћења локалног карактера поверена од стране локалне самоуправе, врши Центар за социјални рад Града Чачка (у даљем тексту: ЦСР). Такође, у области социјалне заштите делује још и Центар за пружање услуга социјалне заштите „Зрачак“ који пружа четири лиценциране услуге: 1) дневни боравак деце, младих и одраслих са сметњама у развоју, 2) лични пратилац детета, 3) персонална асистенција и 4) помоћ у кући. Ове услуге се финансирају из градског буџета.

Према евиденцији ЦСР у Чачку је у 2022. години било 8.836 корисника социјалне и породично-правне заштите, што чини 8,37% од укупне популације града (5.320 жена и 3.516 мушкараца). **Удео Рома и Ромкиња међу корисницима права и услуга социјалне заштите је износио 3% (266)**, што је вишеструко мање него у већини локалних самоуправа у Србији. Међу корисницима је највише деце (50%), као и одраслих (30,83%), док је удео младих око 15%. Роми старији од 65 година чинили су око 4% од укупног броја корисника ромске националности.

Табела 19: Корисници ромске националности на евиденцији ЦСР у 2022. години према старости и полу

Старосна доб	Мушкарци	Жене	Укупно
Деца	72	61	133
Млади	21	19	40
Одрасли	42	40	82
Старији	8	3	11
УКУПНО	143	123	266

Извор: ЦСР Града Чачка

Према Извештају Града Чачка за 2022. годину укупно 569 породица или 1.109 корисника је користило право на новчану социјалну помоћ. Међу њима се налази **45 ромских породица, односно око 32% свих ромских домаћинстава**. Удео становништва који прима новчану социјалну помоћ у Чачку је низак и износи свега 1,05%, што је вишеструко ниже од просека Србија-југ (3,5%). Овакав податак није изненађујући ако се

¹³ Закон о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011)

има у виду виши ниво развијености и виши економски стандард, јер Чачак спада међу 20 најразвијенијих ЈЛС чији је степен развијености изнад просека републике.

Ромске породице које су примаоци новчане социјалне помоћи, али и породице са троје и више деце или дететом са сметњама у развоју, остварују и право на субвенцију комуналних услуга за трошкове грејања, као и плаћање рачуна за воду, канализацију и одношење смећа. Исто тако, ове породице добијају средства за набавку школског прибора за децу која редовно похађају школу, средства на набавку огрева, прехранбене и хигијенске пакете и новогодишње пакетиће за децу. Није познато који проценат деце ромске националности прима дечији додатак, јер се евиденција о томе не води према етничкој припадности.

У претходном периоду није било лица ромске националности која су остварила право на пријаву места пребивалишта на адреси ЦСР Чачак, а као предуслов за остваривање права и услуга у области социјалне заштите.

3.6.1 Локалне политике и праксе у области социјалне заштите

У складу са Законом о социјалној заштити јединице локалне самоуправе се старају о задовољењу потреба грађана у области социјалне заштите, обезбеђују остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група, те обезбеђују пружање услуга социјалне заштите. Град Чачак има изузетно развијен сет мера којима помаже појединцима и породици у превазилажењу тешких ситуација. Нормативни основ за то представљају *Одлука о правима и услугама у социјалној заштити из надлежности града Чачка* и *Одлука о додатној финансијској подршци породици са децом*¹⁴, којима је дефинисан велики број права на материјалну подршку и услуге у заједници које се финансирају из локалног буџета. ЦСР Чачак је надлежни орган за одлучивање о праву на услуге и материјалну подршку које се финансирају из буџета града. Извршени расходи за социјалну заштиту у буџету града у периоду 2020 – 2022. су се кретали у распону од 6,17% до 7,29% од укупно извршених буџетских расхода, што је изнад просека у односу на издвајања других локалних самоуправа у овој области.

Табела 20: Извршени расходи у програму 11 – Социјална и дечија заштита из буџета града Чачка у периоду 2020-2022. у РСД

Шифре прог. активности	Назив програмских активности	Година		
		2020.	2021.	2022.
0001	Једнократне помоћи и други облици	/	/	90.520.615,13
0002	Породични и домски смештај, прихватишта и друге врсте смештаја	1.061.459,20	1.367.657,22	1.195.365,12
0005	Обављање делатности установа социјалне заштите	19.787.719,05	23.465.770,53	152.457.215,69
0016 (0003)	Дневне услуге у заједници	4.737.000,00	93.427.472,25	8.999.135,00
0019 (0006)	Подршка деци и породици са децом	/	/	12.256.700,00
0021 (0008)	Подршка особама са инвалидитетом	40.834.166,97	97.350,00	47.790,00
(0901)-03	Пројекти : Помоћ у набавци школског прибора, књига,	1.900.000,00	2.056.931,60	/

¹⁴ Одлука о правима и услугама у социјалној заштити из надлежности града Чачка („Сл. лист града Чачка“ бр. 2/13, 22/13, 20/16 и 27/21) и Одлука о додатној финансијској подршци породици са децом («Сл. Лист града Чачка», бр.1/15, 6/18).

	прехрамбених, хигијенских и новогодишњих пакета			
(0901)-04	Пројекти: Помоћ у набавци огревног дрвета	7.189.000,00	8.400.000,00	/
0901-05	Пројекти: Помоћ у сахрањивању социјално угрожених лица	270.939,10	942.118,51	/
0901-06	Пројекти: Накнаде за становање и живот	285.216,48	1.683.602,60	/
0901-07	Пројекти: Једнократне, ванредне и привремене помоћи	22.184.800,81	22.149.999,27	/
0901-08	Пројекти: Субвенције комуналних услуга	589.265,79	675.992,62	/
0901-09	Пројекти: Субвенције комуналних услуга за породице са троје и више деце	3.997.847,04	4.856.838,16	/
0901-10	Пројекат: Кућа на пола пута	28.069,84	31.246,81	/
0901-11	Пројекат: Средства за функционисање Прихваталишта	2.980.865,31	2.264.416,51	/
0901-12	Пројекат: Социјална давања незапосленим породиљама	37.376.775,00	42.051.761,00	/
0901-13	Пројекат: Књиге за носиоце Вукове дипломе	376.410,00	436.740,00	
0901-14	Пројекат: Студентске и ученичке стипендије и награде	9.816.000,00	16.452.000,00	16.777.000,00
0901-15	Пројекат: Лични пратилац за лица која су у систему образовања	12.099.999,60	/	/
0901-16	Пројекат: Накане по основу Правилника о финансијској подршци деци погинулих родитеља у оружаним акцијама 1991-1999. год.	119.047,62	121.645,00	/
0901-17	Пројекат: Помоћ у кући	14.999.800,00	4.959.770,00	/
0901-18	Пројекат: персонална асистенција за пунолетна лица	13.815.804,36	4.170.000,00	/
0901-4002	Пројекат: Подстицајна средства за новорођену децу	/	12.724.135,77	/
УКУПНО:		194.450.186,17	242.335.447,85	282.253.820,94

Извор: Упитник за прикупљање података за потребе израде ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња

Уколико се анализирају извршени расходи локалног буџета у периоду 2020 – 2022. год. може се закључити да су се годишњи издаци за Програм 11 – Социјална и дечија заштита кретали између 194,4 и 282,2 милиона РСД, те да показују тенденцију сталног раста око 40 милиона динара на годишњем нивоу. Значајан део овог новца се издваја за једнократне помоћи које су у 2022. износиле 90,5 милиона РСД. За социјална давања незапосленим породиљама просечно се издваја 39,7 милиона РСД, док су подстицајна средства за новорођену децу у 2021. год. износила 12,7 милиона РСД. Средства која се на годишњем нивоу издвајају за услуге у заједници значајно варирају (лични пратилац, персонална асистенција и помоћ у кући), па је тако помоћ у кући градску касу у 2021. коштала око 5 милиона РСД, док је годину раније за њу издвојено 3 пута више – око 15 милиона РСД. Слично је са услугом персоналне асистенције која је са 13,8 милиона РСД у 2020. „спала“ у 2021. на расход од 4,1 милион РСД. Субвенције за комуналне услуге на које право

имају примаоци новчане социјалне помоћи, као и породице са троје и више деце, се крећу између 4,5 и 5,5 милиона на годишњем нивоу, док набавка огрева град кошта између 7,1 и 8,4 милиона РСД. Такође, око 2 милиона динара на годишњем нивоу град издваја за набавку школског прибора, књига, прехранбених, хигијенских и новогодишњих пакета за најугроженије породице.

Поред широког спектра права у области социјалне заштите која се финансирају из градског буџета (једнократна, ванредна и привремена новчана помоћ, опремање корисника за смештај у установу социјалне заштите или другу породицу, помоћ у натури- огрев, одећа и обућа, прехранбени, хигијенски и новогодишњи пакети, уџбеници, школски прибор, субвенције комуналних услуга, трошкови сахране, екскурзија, летовања и зимовања материјално угрожене деце, новчана помоћ незапосленим породиљама, бесплатан оброк у народној кухињи, побошање услова становања социјално угрожених лица), **Град Чачак финансира и 5 услуга социјалне заштите у заједници и то:**

- ⇒ Помоћ у кући за одрасла и стара лица
- ⇒ Прихватилиште за незбринута лица и за жртве насиља у породици
- ⇒ Дневни боравак за децу, младе и одрасла лица са сметњама у развоју
- ⇒ Персонална асистенција
- ⇒ Лични пратилац детета

Табела 21: Број корисника дневних услуга социјалне заштите у Чачку у периоду 2022- 2023. год.

Услуга	2022.		2023.	
	Укупан број корисника	Број корисника ромске националности	Укупан број корисника	Број корисника ромске националности
Дневни боравак за децу, младе и одрасла лица са сметњама у развоју	80	1	80	1
Помоћ у кући за одрасла и стара лица	96	1	91	1
Прихватилиште за незбринута лица и за жртве насиља у породици	17	0	13	0
Персонална асистенција	23	0	24	0
Лични пратилац	90	0	90	0
УКУПНО:	306	2	298	2

Извор: Центар за пружање услуга социјалне заштите „Зрачак“ и ЦСР Чачак

Број корисника дневних услуга у заједници се са 306 у 2022. години смањено на 298 у наредној години. Највише је корисника услуге Помоћ у кући – 91, као и деце која су корисници услуге лични пратилац – 90. **Међу корисницима дневних услуга у заједници тренутно има 2 лица ромске националности** (једно лице у дневном боравку и једно лице користи услугу Помоћ у кући). Прихватилиште за незбринута лица и за жртве насиља у породици је једина нелиценцирана услуга социјалне заштите коју директно пружа ЦСР, док остале услуге пружа ЦПУСЗ „Зрачак“. **Услуге прихватилишта у последње две године нису користила лица ромске националности.**

Из градског буџета се финансира услуга бесплатног obroка у народној кухињи коју је у 2022. години користило 626 лица, међу којима је било 131 лице ромске националности (око 21%).

На подручју града није вршена анализа потреба Рома и Ромкиња за услугама социјалне заштите, али запослени у ЦСР процењују да старији суграђани ромске националности имају потребу за услугом помоћ у кући, нарочито у руралном делу града.

3.6.2 SWOT анализа у области социјалне заштите

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Степен развијености града Чачка је изнад републичког просека (прва група) • Град издваја у просеку више средстава у односу на друге ЈЛС за финансирање социјалне заштите • Планом развоја града Чачка 2024 – 2030 предвиђено унапређење положаја Рома • Формиран Центар за пружање услуга социјалне заштите „Зрчак • Бесплатни obroци за ромску популацију • Обезбеђен широк спектар материјалне помоћи (једнократна, привремена и ванредна новчана помоћ, одећа, обућа, уџбеници, трошкови сахране...) • Право на субвенцију комуналних услуга за трошкове грејања, воду, канализацију и одношење смећа • Најугроженије ромске породице су обухваћене системом социјалне заштите • Низак проценат корисника услуга социјалне заштите из ромске популације • Успостављен Мобилни тим за социјално укључивање Рома • Успостављено 5 услуга социјалне заштите у заједници	• Преоптерећеност запослених у ЦСР • Недостатак људских ресурса услед незаинтересованости за рад и запошљавање у систему социјалне заштите • Није вршена анализа потреба Рома и Ромкиња за услугама социјалне заштите • Мали број Рома користи услугу Помоћ у кући и дневни боравак (2 лица) • Роми не користе услуге: лични пратилац, персонална асистенција и прихватилиште за незбринута лица и жртве насиља у породици • Недовољно средстава за уџбенике, превоз и опрему за средњошколце • Злоупотреба права на новчану социјалну помоћ (рад на црно)
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Усвојена Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији 2022-2030 • Донаторски пројекти и програми за социјално укључивање Рома и Ромкиња • Отварање Саветовалишта за породицу • Социјалне карте	• Економска криза • Неповољна политичка клима • Неадекватан законски оквир који не прати текуће и актуелне потребе корисника социјалне заштите

3.7 БОРБА ПРОТИВ ЦИГАНИЗМА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Грађани и грађанке су усвајањем Закона о забрани дискриминације добили могућност да се за сваки акт дискриминације по било ком личном својству обратe Поверенику за заштиту равноправности (у даљем тексту: Повереник). Повереник је независан, самосталан и специјализован државни орган који ради на спречавању свих видова, облика и случајева дискриминације, као и на унапређивању остваривања и заштити равноправности физичких и правних лица у свим областима друштвених односа. Такође, овај орган спроводи и надзор над применом прописа о забрани дискриминације. На основу података сакупљених у процесу израде анализе стања, утврђено је да је Повереник у 2022. и 2023. години примио 1.281 притужбу, као и да **није било притужби достављених од физичких лица из Чачка за дискриминацију по основу својства припадности ромској националној мањини.**

У Чачку не постоји независно локално тело чији је задатак да контролише поштовање права грађана у поступању и актима градских органа и јавних служби, као што је Локални омбудсман. Стога **није могуће размотрити да ли је у протеклом периоду било притужби од стране грађана ромске националности на поступање локалних органа власти и на шта су се Роми и Ромкиње најчешће жалили у раду локалних органа.**

Услуга бесплатне правне помоћи је у Чачку установљена 1998. године и пружа је Служба бесплатне правне помоћи у оквиру Градске управе за опште и заједничке послове. Право на бесплатну правну помоћ је саставни део права на правично суђење, које се прокламује међународним уговорима који успостављају гаранције за људска права, склопљених под окриљем Уједињених нација и Савета Европе. Лица која имају право на бесплатну правну помоћ су из категорије лица која примају социјалну помоћ или испуњавају услове ослобађања од плаћања трошкова поступка на основу закона и других прописа - незапослена лица, ратни војни инвалиди и чланови породице са којима живе, запослена лица која остварују минималну зараду, као и лица која су корисници најнижих пензија, те усвојена деца. Право на усмену правну помоћ имају сви без обзира на имовинско стање. У периоду од 2021. до 2023. године Служба бесплатне правне помоћи је примила 380 захтева за бесплатну правну помоћ и готово сви захтеви – њих 379 су одобрени. **Градска управа не води евиденцију према националној припадности подносилаца захтева, те није могуће утврдити колико захтева су поднели Роми и Ромкиње и на шта су се они односили.**

Табела 22: Број поднетих и одобрених захтева за бесплатну правну помоћ у Граду Чачку у периоду 2021-2023.

	2021.	2022.	2023.	Укупан број захтева 2021 -2023.
1. Број поднетих захтева	124	122	134	380
2. Број захтева који су поднети од стране припадника ромске националне мањине	/	/	/	/
3. Број одобрених захтева	124	121	134	379
4. Број одобрених захтева који су поднети од стране припадника ромске националне мањине	/	/	/	/
5. Број решених предмета припадника ромске националне мањине	/	/	/	/

Извор: Упитник за прикупљање података за потребе израде ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња

Информације о пружању бесплатне правне помоћи нису доступне на званичној интернет презентацији града, нити су до сада реализоване посебне активности у циљу информисања припадника ромске националне мањине о начинима остваривања бесплатне правне помоћи.

Повереник за заштиту равноправности је током 2024. године објавио резултате истраживања о перцепцији ромске заједнице о дискриминацији¹⁵ према којима 34% испитаника сматра да је однос према Ромима другачији у односу на друге грађане. Скоро две трећине испитаника (64%) сматра да су ромска деца „малтретирана“ у образовним установама због свог етничког порекла, док готово половина испитаника (47%) сматра да се Роми теже запошљавају јер послодавци не желе да имају Роме међу запосленима. Готово исти постотак испитаника (46%) сматра да постоји извесна дискриминација у погледу доступности базичне јавне инфраструктуре Ромима, као и да постоји извесна дискриминација (49% испитаника) у здравственим установама према припадницима ромске заједнице. Такође, извештај Повереника о перцепцији грађана и грађанки о дискриминацији у Србији из 2023. године показује да 61% испитаника верује да је заступљеност дискриминације према Ромима веома или углавном присутна.¹⁶

Анализа је показала да претходних година у Чачку нису спроведена истраживања о перцепцији ромске заједнице о дискриминацији, нити истраживања о односу грађана и грађанки према дискриминацији. Према тврдњама координатора за ромска питања у Чачку није изражена дискриминација према ромској популацији, чему доприноси, пре свега, велики број мешовитих бракова.

Такође, градска управа до сада није спроводила превентивне активности на плану борбе против циганизма. Национална Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња је истакла да је за остваривање суштинске равноправности Рома и Ромкиња потребно да се унапреде мере за борбу против циганизма, као посебног облика расизма и дискриминације према Ромима и Ромкињама, као и да се осмисле политике интегративне мултикултуралности и интеркултуралног дијалога. Даље, истакнуто је да је Ромима неопходно свесно регулисање јавног интереса у области културе и учешће у одлучивању о свим питањима везаним за културни развитак. Једном речју, Ромима је потребно креирање сопствене културне политике која ће бити усмерена на: очување културне баштине и културног идентитета, развој савременог уметничког стваралаштва, као и на подстицање доступности културних добара и учешће грађана у културном животу. Стратегија развоја културе Града Чачка је, у оквиру Посебног циља 3. Унапређење разноликости и промоције програма, препознала Роми као посебну циљну групу и планирала активности које се односе на истраживање и постављање изложбе о ромском нематеријалном културном наслеђу, као и реализовање посебних програма за маргинализоване групе и њихово информисање о доступним културним програмима.

У граду функционише 7 јавних установа културе чији је оснивач Град Чачак: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Међуопштински историјски архив у Чачку, Народни музеј Чачак, Уметничка галерија „Надежда Петровић“, Културни центар Чачак, Градско позориште Чачак и Центар за неговање традиције. Прошле године су по први пут одржани Дани ромске културе у склопу програма Националне престонице културе - Чачанска родна у периоду од 7. до 12. априла. Обележавање празника посвећеног Бибији, ромској заштитници и исцелитељи, организовала су ромска удружења, а програм је обухватао: изложбу, традиционалну трпезу, наступе културно-уметничких друштава и плесних група, филмске пројекције и концерте.

У Чачку не постоје медији који емитују / производе програм на ромском језику. Такође, у последње две године на градским медијским конкурсима није подржан ниједан пројекат који је имао за циљ промоцију толеранције и културног идентитета Рома.

Међу запосленима у органима Града Чачка и локалним институцијама нема службеника који су обучени на тему заштите од дискриминације и циганизма као специфичног облика расизма.

¹⁵ Резултати истраживања су доступни на: <https://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2024/09/Percepcija-romske-zajednc-o-diskriminaciji.pdf>

¹⁶ Повереник за заштиту равноправности (2023), Истраживање јавног мњења: Извештај о перцепцији грађана и грађанки о дискриминацији у Србији, Београд. Доступно на: <https://ravnopravnost.gov.rs/izvestaj-o-percepciji-gradjana-i-gradjanki-o-diskriminaciji-u-srbiji/>

Табела 23: Извршени расходи градског буџета намењени финансирању програма 13- Развој културе и информисања у периоду 2021-2023.

	Година		
	2021.	2022.	2023.
Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа (у РСД)	8.412.731,97	11.476.923,08	9.396.000,00
Број финансираних пројеката који чувају и промовишу културни идентитет и традицију ромске националне мањине	1 (60.000,00 РСД)	0	1 (150.000,00 РСД)

У последње три године из градског буџета издвојено је укупно 29,2 милиона РСД за финансирање унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа. **Међу финансираним програмима и пројектима су се наша два пројекат ромских удружења који су за циљ имали очување и промоцију културног идентитета и традиције ромске националне мањине.** Вредност ових пројеката је износила 60.000 РСД (2021) и 150.000 РСД (2023).

Учесници фокус групе која је одржана са представницима ромске заједнице сматрају да у њиховом граду не постоји дискриминација, али је током дискусије примећено да већина њих не препознаје акт дискриминације, нити је информисана о различитим механизмима за заштиту од дискриминације. Такође, констатовано је да нема културних дешавања ни програма који промовишу ромску културу и историју, да школе не обележавају Светски дан Рома, да се у школама не изучава предмет Ромски језик са елементима националне културе, да у Чачку нема ниједног обученог наставника за овај језик, као и да не постоје ромске фолклорне, драмске и музичке секције.

3.7.1 SWOT анализа у области борбе против дискриминације и циганизма

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Није било пријављених случајева дискриминације над Ромима - Поверенику за заштиту равноправности из Чачка - Бесплатна правна помоћ - Препознавање Рома као посебне циљне групе у оквиру Стратегије развоја културе града Чачка - Велики број установа културе на територији града - Одржани Дани ромске културе у оквиру Националне престонице културе - Чачанска родна - Велики број мешовитих бракова међу ромском популацијом	- Непостојање локалног омбудсмана - Недовољна информисаност Рома о различитим механизмима за заштиту од дискриминације - Недовољна информисаност Рома о бесплатној правној помоћи - Информације о пружању бесплатне правне помоћи нису доступне на веб-сајту града - Нису спроведена истраживања о перцепцији ромске заједнице о дискриминацији, нити истраживања о односу грађана према дискриминацији - Међу запосленима у органима Града Чачка и локалним институцијама нема службеника који су обучени на тему заштите од дискриминације и циганизма - Слаба укљученост Рома у креирање и реализацију културних програма и активности - Непостојање медијских садржаја на ромском језику

	- У локалној самоуправи нема запослених који су обучени за тему заштите од дискриминације - Школе не обележавају Светски дан Рома, нити се у школама изучава предмет Ромски језик са елементима националне културе - Нема ниједног обученог наставника за ромски језик - Не постоје ромске фолклорне, драмске и музичке секције - Мали износ средстава из градског буџета се расподељује на културне пројекте које реализују ромска удружења
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Деловање канцеларије Повереника за заштиту равноправности - Заштитник грађана - Међународне организације које делују у области људских и мањинских права - Спровођење националних стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња, за родну равноправност и за смањење дискриминације - Програми и пројекти финансирани од донатора у области интеграције ромске културе, језика и историје у образовне програме и установе културе	- Неповољна политичка клима - Предрасуде ка Ромима - Јачање група које шире насиље и расну нетрпељивост - Слаба имплементација закона и политичка укљученост Рома - Јачање деснице и десничарских организација и покрета

3.8 ПАРТИЦИПАЦИЈА

Национална стратегија је уврстила партиципацију, тј. учешће као веома важну хоризонталну тему која мора бити заступљена у свакој области друштвеног живота Рома и Ромкиња. У обликовању јавних послова, партиципација је предуслов који омогућава једнакост и укључивање, промовише демократско и ефикасно управљање. Као посебно важни актери у овом процесу су препозната ромска удружења. **Стратегија је истакла да је потребно створити могућности за оснаживање ромских заједница на локалном нивоу како би се омогућило да заједница експлицитно и усмерено делује на доношење друштвених и политичких промена.** Управо су ово били разлози који су указали на неопходност да се у процесу спровођења анализе стања размотрити тренутни ниво партиципације ромске заједнице у друштвеном животу града Чачка.

У Чачку постоје локални механизми за инклузију Рома који имају за циљ да оперативно олакшају приступ остваривању људских и мањинских права, као и социјалну инклузију ромске популације на територији града. Реч је о: Канцеларији за ромска питања, Локалном координационом тиму за социјално укључивање Рома и Ромкиња, Мобилном тиму за инклузију Рома, координатору за ромска питања, педагошком асистенту и здравственој медијаторки. **Роми су у сваком од ових механизма заступљени и учествују у њиховом раду.**

Заступљеност лица ромске националности међу запосленима у органима јавне управе је безначајно на државном нивоу, а таква ситуација је и у Чачку. **Према расположивим подацима, ниједан представник ромске популације није запослен у органима градске управе** (координатор за ромска питања је радно ангажован на основу Уговора о привременим и повременим пословима и не сматра се локалним службеником). Такође, врло мали број Рома ради у локалним институцијама чији је оснивач Град Чачак, тачније, **од свих индиректних корисника градског буџета једино је у ЈКП „Комуналац“ запослено 16 Рома** (10 на неодређено и 6 на одређено време). Такође, Рома нема ни у актуелном сазиву Скупштине града, нити међу члановима Градског већа. Следствено овоме, лако се може закључити да Рома нема у органима одлучивања у оквиру локалних институција, установа и јавних предузећа чији је оснивач Град Чачак. Према

званичној евиденцији у Чачку је у посебан бирачки списак било уписано **234 грађана ромске националности на дан 14.03.2024.**

На територији града Чачка активно је више од 300 различитих удружења – спортских друштвених и невладиних организација. Међу њима има и већи број организација које заступају интересе ромске популације, као што су: Савез удружења Рома, Еколошко риболовачко друштво, Удружење Рома „Будимо људи“, Ромски клуб „Ципси тим“, Ларис и Црвени крст. Ромски цивилни сектор чине 4 организације, а то су: **Савез удружења Рома, Еколошко риболовачко друштво, Удружење Рома „Будимо људи“, Ромски клуб „Ципси тим“,** док остала удружења заступају и друге циљне групе. **У Чачку не постоје омладинске ромске организације које искључиво заступају интересе младих Рома, као ни женске ромске организације које заступају искључиво интересе Ромкиња.** Град не расписује посебан конкурс за финансирање пројеката од значаја за унапређење положаја ромске заједнице, већ спроводи јединствен јавни конкурс за суфинансирање пројеката и програма на који се могу јавити сва удружења грађана.

Према подацима Канцеларије за младе Града Чачка, **у пројекте и активности које спроводи ова канцеларија су укључени и млади из ромске популације, а такође међу волонтерима има и младих Рома.** Међутим, евиденција о младима који су укључени у редовне активности ови канцеларије се не води према националној припадности, **па нема ни прецизних података о партиципацији младих Рома.**

Када је реч о партиципацији представника ромске заједнице у доношењу прописа и докумената јавних политика на нивоу града, **они су у претходном периоду учествовали у процесу припреме претходних локалних акционих планова у области инклузије Рома,** као и у припреми Плана развоја Града Чачка за период 2023 – 2023. Роми нису укључени у тела која спроводе и прате реализацију локалних стратешких докумената, осим ЛАП-а за инклузију Рома.

У протекле 3 године из градског буџета нису финансирани пројекти који су имали за циљ подстицање партиципације ромске заједнице у друштвеном животу и процесима одлучивања, нити су такве пројекте финансирали донатори на територији Чачка.

На фокус групи са предствницима ромске заједнице истакнуто је да је у ранијем сазиву Скупштине града било одборника ромске националности, а да је тренутно њих двоје заступљено у Саветима месних заједница. Такође, удружење младих је спроводило хуманитарне акције током пандемије корона вируса, али немају искуства у писању пројеката и спремни су да јачају своје капацитете како би се обезбедила већа партиципација младих Рома. Такође, постоји интересовање и за ромски женски активизам, те су поједине учеснице фокус групе истакле да су спремне да формирају организацију како би радиле на оснаживању и укључивању Ромкиња у друштвено-политички живот.

3.8.1 SWOT анализа у области партиципације

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Постојање локалних механизма за инклузију Рома - ЛКТ, мобилни тим, педагошки асистент, здравствени медијатор - Постоји већи број организација које заступају интересе ромске популације - Развијен ромски цивилни сектор – 4 ромска удружења - Канцеларија за младе организује активности у које су укључени Роми - Партиципација Рома у изради локалних акционих планова у области инклузије Рома - Представници Рома се налазе у Саветима месних заједница	- Нема запослених Рома у органима градске управе - Не постоје омладинске и женске ромске организација - Роми нису укључени у доношење других јавних политика - Нема политичке партиципације ромске заједнице (одборника, већника)

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Пројекати СКГО у области инклузије Рома • Финансирање пројеката у области јачања партиципације од стране донатора • Демографски подаци	• Неповољна политичка дешавања у свету • Политичка манипулација владајућих структура ка мањинским групама • Раст национализма и неонацистичких покрета и организација • Предрасуде и стереотипи • Мали број запослених Рома у републичким органима од значаја за ромску заједницу: ЦСР, НСЗ, МУП итд. • Неизјашњавање по националној припадности • Недостатак финансија - република, донатори за спровођење програма и пројеката у области инклузије Рома

4

ДЕФИНИСАЊЕ ЖЕЉЕНЕ ПРОМЕНЕ

4.1 Визија

Чачак је добро место за живот и рад свих његових грађана и грађанки.

Визија Града Чачка у области социјалног укључивања Рома изражава тежњу ка стварању локалне самоуправе која ће омогућити да сви њени грађани и грађанке, на једнаким основама и без дискриминације, уживају благодети бољег животног стандарда, квалитетних јавних услуга и социјалне заштите, као и да имају прилику да кроз рад развијају своје потенцијале и обезбеде економски просперитет своје породице. Очекивана промена, односно визија, на којој ће локални органи удруженим снагама заједно радити у наредном периоду учиниће град Чачак пожељним и добрим местом за живот и рад свих његових житеља, без обзира на њихову националну и другу припадност.

4.2 Општи циљ

Општи циљ Локалног акционог плана за социјалну инклузију Рома и Ромкиња за период 2025 – 2027. гласи:

Унапређење квалитета живота Рома и Ромкиња у граду Чачку.

Формулација општег циља је усклађена са општим циљем националне Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, који гласи: *Унапређење квалитета живота Рома и Ромкиња у Републици Србији, уз уважавање људских и мањинских права, елиминисање дискриминације и циганизма као облика расизма, и постизање веће социјалне укључености у свим сегментима друштва.* Додатно, општи циљ ЛАП-а је усаглашен са 14. приоритетним циљем Плана развоја Града Чачка за период 2023 – 2030. и мером 14.5 која гласи: *Унапређење положаја ромске популације у Чачку.*

За мерење жељене промене на нивоу општег циља биће коришћен следећи показатељ учинка (показатељ ефеката јавне политике):

Показатељ ефекта јавне политике	Базна година	Почетна вредност	Циљана година	Циљана вредност	Извори верификације
Проценат ромских домаћинстава која живе у условима изражене материјалне депривације (3 или више фактора материјалне депривације)	2024.	Биће утврђена	2027.	Биће утврђена	РЗС, извештај Мобилног тима

Материјална депривација се процењује у зависности од тога да ли појединац живи у домаћинству које може да приушти ставке са следеће листе:

1. Адекватно загревање стана,
2. Подмиривање неочекиваног трошка у износу од 10.000,00 динара,
3. Оброк од меса или рибе (или вегетаријанске замене) сваки други дан,
4. Недељу дана одмора ван куће,
5. Редовно плаћање ренте, рате за стан или другог кредита или комуналних услуга за стан,
6. Телевизор у боји,
7. Машину за прање веша,
8. Аутомобил и
9. Телефон.

На постизању општег циља ће се радити кроз интервенцију у пет приоритетних области социјалне инклузије ромске националне мањине, а то су: **ОБРАЗОВАЊЕ, СТАНОВАЊЕ, ЗАПОШЉАВАЊЕ, ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА и СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА.** За сваку област дефинисани су посебан циљ и мере које ће детаљно бити представљене у наредном поглављу заједно са индикаторима на основу којих ће се пратити остварени учинак и резултати јавне политике.

4.3 Посебни циљеви и мере

Посебни циљеви изражавају очекивану, спроводљиву, мерљиву и жељену промену у свакој приоритетној области социјалног укључивања ромске заједнице. За сваку приоритетну област деловања дефинисан је по један посебан циљ, који гласе:

Посебни циљ 1: Повећање обухвата деце и младих ромске националности предшколским, основним и средњошколским образовањем на територији града Чачка

Посебни циљ 2: Унапређење становања најугроженијих ромских породица

Посебни циљ 3: Унапређење запошљивости и запошљавања лица ромске националности на локалном тржишту рада

Посебни циљ 4: Повећање укључености ромске популације у превентивне прегледе у примарној здравственој заштити

Посебни циљ 5: Повећање обухвата ромске популације услугама социјалне заштите ради унапређења њиховог социо-економског положаја

За мерење жељене промене на нивоу посебних циљева биће коришћени следећи **показатељи учинка (показатељи исхода):**

Показатељи учинка	Базна година	Почетна вредност	Циљана година	Циљана вредност	Извори верификације
Показатељи учинка на нивоу посебног циља 1: Повећање обухвата деце и младих ромске националности предшколским, основним и средњошколским образовањем на територији града Чачка					
Проценат деце ромске националности узраста од 3 до 5,5 година која похађају ниже вртићке групе у односу на укупан број деце обухваћен ПВО	Школска 2022/2023.	50%	Школска 2027/2028.	80%	Извештаји ПУ
Проценат деце ромске националности која нередовно похађају ОШ	Школска 2022/2023.	11%	Школска 2027/2028.	5%	Извештаји ПА и ОШ
Проценат младих ромске националности који завршавају средњу школу у односу на број уписаних у СШ	Школска 2022/2023.	Биће утврђена	Школска 2027/2028.	Биће утврђена	Извештаји СШ
Показатељи учинка на нивоу посебног циља 2: Унапређење становања најугроженијих ромских породица					
Проценат Рома који живе у нехигијениским условима	2023.	17,86%	2027.	11,50%	Извештаји Градске стамбене агенције и ГУ за урбанизам
Показатељи учинка на нивоу посебног циља 3: Унапређење запошљивости и запошљавања лица ромске националности на локалном тржишту рада					
Проценат незапослених Рома на евиденцији НСЗ у односу на број изјашњених	2023.	16,67%	2027.	11%	Извештаји НСЗ

Показатељи учинка на нивоу посебног циља 4: Повећање укључености ромске популације у превентивне прегледе у примарној здравственој заштити					
Обухват деце ромске националности узраста од 24-35 месеци имунизацијом	2023.	85%	2027.	88%	Евиденција дечјег диспанзера ДЗ
Обухват жена ромске националности у првом триместру трудноће редовним гинеколошким прегледима	2023.	70%	2027.	75%	Служба за заштиту здравља жена ДЗ
Број информативно-едукативних програма у области превенције здравља намењених Ромима на годишњем нивоу	2023.	1	2027.	5	Здравствено васпитни план Службе поливалентне патронаже ДЗ
Показатељи учинка на нивоу посебног циља 5: Повећање обухвата ромске популације услугама социјалне заштите ради унапређења њиховог социо-економског положаја					
Удео корисника ромске националности међу корисницима услуга у заједници	2023.	0,67%	2027.	2,35%	Годишњи извештај ЦСР, Извештај ЦПУСЗ „Зрачак“
Број доступних услуга социјалне заштите у заједници (5) чији су корисници Роми	2023.	2	2027.	4	Годишњи извештај ЦСР, Извештај ЦПУСЗ „Зрачак“

За сваки посебни циљ дефинисане су стратешке мере које ће бити предузете ради постизања тог конкретног циља. Реч је о следећим мерама које ће омогућити унапређење стања у свакој од пет приоритетних области социјалне инклузије Рома и Ромкиња у граду Чачку:

	ОБРАЗОВАЊЕ
Посебни циљ 1: Повећање обухвата деце и младих ромске националности предшколским, основним и средњошколским образовањем на територији града Чачка	
Мера 1.1. Повећати бројност деце ромске националности која су укључена у програме раног развоја од најранијег узраста (јаслених и 3-5,5 година) Мера 1.2. Унапредити редовност похађања наставе и постигнућа ученика ромске популације у основној школи Мера 1.3. Повећати броја младих ромске националности који су стекли диплому средње школе	

			СТАНОВАЊЕ
Посебни циљ 2: Унапређење становања најугроженијих ромских породица			
Мера 2.1. Унапредити стамбене услове у објектима у којима живе најугроженије ромске породице Мера 2.2. Обезбедити станове за социјално становање за збрињавање најугроженијих ромских породица			

ЗАПОШЉАВАЊЕ

Посебни циљ 3: Унапређење запошљивости и запошљавања лица ромске националности на локалном тржишту рада

Мера 3.1. Програми преквалификација и доквалификација за унапређење компетенција лица ромске националности у складу са потребама тржишта рада

Мера 3.2. Повећати укљученост Рома и Ромкиња у активне мере политике запошљавања

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Посебни циљ 4: Повећање укључености ромске популације у превентивне прегледе у примарној здравственој заштити

Мера 4.1. Повећати укљученост деце и младих у програме едукације о здравим стиливима живота

Мера 4.2. Промоција важности превенције и здравих стилова живота међу ромском популацијом

Мера 4.3. Повећати укљученост жена у превенцију репродуктивног здравља

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Посебни циљ 5: Повећање обухвата ромске популације услугама социјалне заштите ради унапређења њиховог социо-економског положаја

Мера 5.1. Мапирање потреба и информисање ромске популације о доступним правима и услугама у социјалној заштити

Мера 5.2. Обезбеђивање редовне материјалне помоћи и дневних услуга социјалне заштите корисницима ромске националности

Мера 5.3. Подршка у обезбеђивању потребне документације за остваривање права и коришћење услуга социјалне заштите

5. АКЦИОНИ ПЛАН

ОПШТИ ЦИЉ: Унапређење квалитета живота Рома и Ромкиња у граду Чачку								
Показатељи на нивоу општег циља (показатељи ефеката)			Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вреднос т	Извор провере
Проценат ромских домаћинстава која живе у условима изражене материјалне депривације (3 или више фактора материјалне депривације)			%	2024.	Биће утврђена	2027.	Биће утврђена	РЗС, извештај Мобилног тима
ПОСЕБНИ ЦИЉ 1. Повећање обухвата деце и младих ромске националности предшколским, основним и средњошколским образовањем на територији града Чачка								
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)			Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вреднос т	Извор провере
Проценат деце ромске националности узраста од 3 до 5,5 година која похађају ниже вртићке групе у односу на укупан број деце обухваћен ПВО			%	Школска 2022/2023.	50%	Школска 2027/2028.	80%	Извештаји ПУ
Проценат деце ромске националности која нередовно похађају ОШ			%	Школска 2022/2023.	11%	Школска 2027/2028.	5%	Извештаји ПА и ОШ
Проценат младих ромске националности који завршавају средњу школу у односу на број уписаних у СШ			%	Школска 2022/2023.	Биће утврђена	Школска 2027/2028.	Биће утврђена	Извештаји СШ
МЕРА 1.1. Повећати бројност деце ромске националности која су укључена у програме раног развоја од најранијег узраста (јаслених и 3-5,5 година)			Тип мере:			Информативно-едукативна		
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:			МТ, ПУ, ОЦД		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:				НЕ		
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	2.840.220,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 - 946.740,00 2025 - 946.740,00 2025 - 946.740,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:		Буџет ЈЛС 120.000,00 Донаторска средства 2.720.220,00
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Обухват деце ромске националности обавезним ППП		%	2023.	100%	100%	100%	100%	Извештаји ПУ, МТ
Број одржаних промотивних догађаја о значају ПВО за родитеље		Број	2023.	0	2	2	2	Извештаји ПУ
Број деце ромске националности која остварују		Број	2023.	0	6	6	6	Извештаји МТ и ОЦД

право на бесплатан вртић, а која нису ослобођена од плаћања по неком другом основу								
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализациј у	Укупно потребна фин.средст ва (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)	
1.1.1	Мапирање ромских породица које имају децу предшколског узраста кроз теренске посете	ГУ за друштвене делатности	МТ	2025 – 2027.	960.000,00	2025 – 320.000,00 2026 – 320.000,00 2027 – 320.000,00	Донаторска средства 960.000,00 (пројектно - јавни позив Града)	
1.1.2	Промоција значаја ПВО у два насеља пред упис у вртиће за родитеље ромске деце која не похађају ПВО (са набавком пригодних поклона за децу)	ГУ за друштвене делатности	МТ, ПУ	2025 – 2027.	120.000,00	2025 – 40.000,00 2026 – 40.000,00 2027 – 40.000,00	Буџет ЈЛС 120.000,00	
1.1.3	Бесплатан вртић за децу ромске националности која нису ослобођена од плаћања по неком другом основу	ГУ за друштвене делатности	ОЦД	2025 – 2027.	1.760.220,00	2025 – 586.740,00 2026 – 586.740,00 2027 – 586.740,00	Донаторска средства 1.760.220,00 (пројектно - јавни позив Града)	
МЕРА 1.2. Унапредити редовност похађања наставе и постигнућа ученика ромске популације у основној школи			Тип мере:		Подстицајна			
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:		МТ, ПА, ОШ, ОЦД, ЦСР, Министарство просвете			
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	12.071.500,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 3.316.500,00 2026 – 4.252.500,00 2027 – 4.502.500,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Средства мобилног тима 30.000,00 Буџет ЛС 5.262.000,00 Министарство просвете 6.529.500,00 Донаторска средства 250.000,00	

Показатељи на нивоу мере - (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број награђених најбољих ученика ромске националности		Број	2023.	0	5	5	5	Извештај МТ, ОШ
Број ангажованих ПА у ОШ		Број	2023.	1	1	2	2	Извештаји ОШ
Број ромских ученика који остварују помоћ у виду бесплатне ужине, прибора, уџбеника и екскурзија		Број	2023.	60	65	70	80	Извештаји ОШ и ЦСР
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)		Вредности фин. средстава по изворима (РСД)
1.2.1	Теренске посете Мобилног тима породицама чија деца нередовно похађају основну школу	ГУ за друштвене делатности	МТ, ПА	2025-2027	30.000,00	2025 - 10.000,00 2026 - 10.000,00 2027 - 10.000,00		Средства Мобилног тима 30.000,00
1.2.2	Награђивање рачунаром најбољих ученика ромске националности (у свакој основној школи по 1 ученик на годишњем нивоу)	ГУ за друштвене делатности	ОШ	2025-2027.	900.000,00	2025 - 300.000,00 2026 - 300.000,00 2027 - 300.000,00		Буџет ЛС 900.000,00
1.2.3	Увођење педагошког асистента за ОШ „Вук Караџић“ и ОШ „Танаско Рајић“	ГУ за друштвене делатности	Министарство просвете, ОШ	2026-2027.	1.872.000,00	2026 – 936.000,00 2027 – 936.000,00		Министарство просвете 1.872.000,00
1.2.4	Коришћење афирмативних мера за упис деце у средње школе	ГУ за друштвене делатности	ОШ	2025-2027.	/	/		/
1.2.5	Организовање подршке у учењу (пројектно)	ГУ за друштвене делатности	ОЦД	2027.	250.000,00	2027 – 250.000,00		Донаторска средства (пројектно) 250.000,00
1.2.6	Обезбеђивање бесплатних уџбеника за ученике који не добијају уџбенике по другом основу	ГУ за друштвене делатности	ОШ	2025 – 2027.	4.657.500,00	2025 -1.552.500,00 2026 -1.552.500,00 2027 -1.552.500,00		Министарство просвете 4.657.500,00

1.2.7	Обезбеђивање бесплатних obroka за ученике ромске националности	ГУ за друштвене делатности	ОШ	2025 – 2027.	2.862.000,00	2025 - 954.000,00 2026 - 954.000,00 2027 - 954.000,00	Буџет ЛС 2.862.000,00	
1.2.8	Суфинансирање излета и екскурзија за ученике ромске националности који су примаоци новчане социјалне помоћи – једнократна новчана помоћ	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	420.000,00	2025 – 140.000,00 2026 – 140.000,00 2027 – 140.000,00	Буџет ЛС 420.000,00	
1.2.9	Обележавање Светског дана Рома у школама које похађају ромски ученици	ГУ за друштвене делатности	ОШ	2025 – 2027.	/	/	/	
1.2.10	Радионице за родитеље ромских ученика о значају образовања које спроводи ПА (2 пута годишње у 4 школе)	ГУ за друштвене делатности	ПА	2025 – 2027.	/	/	/	
1.2.11	Набавка школског прибора	ГУ за друштвене делатности	ОШ, ЦСР	2025 – 2027.	1.080.000,00	2025 - 360.000,00 2026 - 360.000,00 2027 - 360.000,00	Буџет ЛС 1.080.000,00	
МЕРА 1.3. Повећати броја младих ромске националности који су стекли диплому средње школе			Тип мере:			Подстицајна		
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:			СШ, МТ, ОЦД, ЦСР		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	4.330.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 600.000,00 2026 – 1.740.000,00 2027 – 1.990.000,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 2.880.000,00 Донаторска средства 1.450.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број педагошких ментора у средњим школама		Број	2023.	0	0	1	1	Извештај СШ
Број ромских ученика који остварују помоћ у виду бесплатних уџбеника, превоза и екскурзија		Број	2023.	0	10	12	15	Извештај СШ, МТ

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)	Вредности фин.средства по изворима (РСД)
1.3.1	Куповина уџбеника за ученике средњих школа	ГУ за друштвене делатности	МТ, СШ	2025 – 2027.	480.000,00	2025 - 160.000,00 2026 - 160.000,00 2027 - 160.000,00	Буџет ЛС 480.000,00
1.3.2	Превоз ученика средњих школа	ГУ за друштвене делатности	/	2026 – 2027.	1.080.000,00	2026 – 540.000,00 2027 – 540.000,00	Буџет ЛС 1.080.000,00
1.3.3	Увођење педагошког ментора за средње школе	ГУ за друштвене делатности	СШ	2026 – 2027.	1.200.000,00	2026 - 600.000,00 2027 - 600.000,00	Донаторска средства (пројектно) 1.200.000,00
1.3.4	Организовање подршке у учењу (пројектно)	ГУ за друштвене делатности	ОЦД	2027.	250.000,00	2027 – 250.000,00	Донаторска средства (пројектно) 250.000,00
1.3.5	Суфинансирање излета и екскурзија за ученике ромске националности који су примаоци новчане социјалне помоћи – једнократна новчана помоћ	ГУ за друштвене делатности	ЦСР, СШ	2025 – 2027.	600.000,00	2025 – 200.000,00 2026 – 200.000,00 2027 – 200.000,00	Буџет ЛС 600.000,00
1.3.6	Награђивање најбољих ученика ромске националности у средњим школама - куповина рачунара	ГУ за друштвене делатности	СШ, МТ	2025 – 2027.	720.000,00	2025 - 240.000,00 2026 - 240.000,00 2027 - 240.000,00	Буџет ЛС 720.000,00

ПОСЕБАН ЦИЉ 2: Унапређење становања најугроженијих ромских породица										
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)				Јединица а мере	Базна а годин а	Базна вреднос т	Циљна а годин а	Циљна вреднос т	Извор провере	
Проценат Рома који живе у нехигијениским условима				%	2023.	17,86%	2027.	11,50%	Извештаји Градске стамбене агенције и ГУ за урбанизам	
МЕРА 2.1: Унапредити стамбене услове у објектима у којима живе најугроженије ромске породице				Тип мере:			Обезбеђивање добара и пружање услуга			
Носилац мере:		ГУ за урбанизам		Партнери:			Градска стамбена агенција			
Период спровођења:		2025 – 2027.		Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):		5.112.750,00		Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 1.704.250,00 2026 – 1.704.250,00 2027 – 1.704.250,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:		Буџет ЛС 1.668.750,00 Донаторска средства (пројектно) 3.444.000,00
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)			Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере	
						2025.	2026.	2027.		
Број адаптираних објеката у којима живе ромске породице			Број	2023.	0	2	2	2	Извештај Градске стамбене агенције	
Број објеката у којима је извршена дезинфекција и дератизација за најугроженије ромске породице			Број	2023.	0	15	15	15	Извештај Градске стамбене агенције	
Ознака	Назив активности		Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)		Вредности фин.средства по годинама (РСД)		Вредности фин.средства по изворима (РСД)
2.1.1	Обезбеђење грађевинског материјала за адаптацију једне куће на годишњем нивоу		ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција	2025 – 2027.	1.944.000,00		2025 – 648.000,00 2026 – 648.000,00 2027 – 648.000,00		Донаторска средства (пројектно) 1.944.000,00
2.1.2	Помоћ при прикупљању и састављању потребне документације за реконструкцију сеоских домаћинстава		ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција	2025 – 2027.	/		/		Министарство за бригу о селу

2.1.3	Набавка грађевинског материјала за реконструкцију објеката најугроженијих породица из сеоског подручја (2 корисника годишње)	ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција	2025 – 2027.	3.000.000,00	2025 – 1.000.000,00 2026 – 1.000.000,00 2027 – 1.000.000,00	Буџет ЛС 1.500.000,00 (преко Градске стамбене агенције) Донаторска средства 1.500.000,00	
2.1.4	Дезинсекција и дератизација за објекте у којима живе ромске породице (за 15 објеката годишње)	ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција	2025 – 2027.	168.750,00	2025 – 56.250,00 2026 – 56.250,00 2027 – 56.250,00	Буџет ЛС 168.750,00	
2.1.5	Бесплатна правна помоћ за легализацију објеката	ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција	2025 – 2027.	/	/	/	
МЕРА 2.2: Обезбедити станове за социјално становање за збрињавање најугроженијих ромских породица			Тип мере:			Обезбеђивање добара и пружање услуга		
Носилац мере:	ГУ за урбанизам		Партнери:			Градска стамбена агенција, ОЦД		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	140.400.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2026 - 70.200.000,00 2027 - 70.200.000,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 21.060.000,00 Донаторска средства 119.340.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број ромских породица којима је обезбеђено смештање у социјални стан		Број	2023.	1	1	1	1	Извештај Градске стамбене агенције
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средств а по годинама (РСД)		Вредности фин.средства по изворима (РСД)
2.2.1	Реализација конкурса за слободне социјалне станове за најугроженије ромске породице (1 годишње)	ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција	2025 – 2027.	/	/		/
2.2.2.	Пројекат изградње зграде за социјално становање	ГУ за урбанизам	Градска стамбена агенција, ОЦД	2026 – 2027.	140.400.000,00	2026 - 70.200.000,00 2027 - 70.200.000,00		Буџет ЛС 21.060.000,00 Донаторска средства 119.340.000,00

ПОСЕБАН ЦИЉ 3: Унапређење запошљивости и запошљавања лица ромске националности на локалном тржишту рада							
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Проценат незапослених Рома на евиденцији НСЗ у односу на број изјашњених		%	2023.	16,67%	2027.	11%	Извештаји НСЗ
МЕРА 3.1: Програми преквалификација и доквалификација за унапређење компетенција лица ромске националности у складу са потребама тржишта рада		Тип мере:			Информативно-едукативна		
Носилац мере:	ГУ за локални економски развој	Партнери:			НСЗ, ОШ за образовање одраслих Чачак		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ		
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	400.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2027 – 400.000,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 400.000,00
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2025.	2026.	2027.	
Број Ромкиња обучених за геронтодомаћице	Број	2023.	0	0	0	4	Извештаји НСЗ
Број Рома који су похађали обуку за развој предузетништва	Број	2023.	1	2	2	2	Извештаји НСЗ
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)	Вредности фин.средства по изворима (РСД)
3.1.1	Обуке за тржиште рада (за 4 корисника)	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2027.	400.000,00	2027 – 400.000,00	Буџет ЛС 400.000,00
3.1.2	Мотивационо-активациона обука за неквалификована лица за тражење посла	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност НСЗ
3.1.3	Обуке за развој предузетништва	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност НСЗ
3.1.4	Функционално основно образовање одраслих	ГУ за локални економски развој	НСЗ, ОШ за образовање одраслих Чачак	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност НСЗ

МЕРА 3.2. Повећати укљученост Рома и Ромкиња у активне мере политике запошљавања			Тип мере:			Подстицајна		
Носилац мере:	ГУ за локални економски развој		Партнери:			НСЗ		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	5.100.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):	2025 – 1.060.000,00 2026 – 1.312.000,00 2027 – 2.728.000,00			Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 1.506.000,00 Републичка средства / НСЗ 3.594.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број Рома и Ромкиња ангажованих кроз мере активне политике запошљавања		Број	2023.	3	4	5	9	Извештаји НСЗ
Број Рома и Ромкиња укључених у програм самозапошљавања		Број	2023.	1	2	2	2	Извештаји НСЗ
Број Рома и Ромкиња укључених у програм запошљавања теже запошљивих лица		Број	2023.	2	2	2	2	Извештаји НСЗ
Број Рома и Ромкиња укључених у програм Моја прва плата		Број	2023.	0	0	1	2	Извештаји НСЗ
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)		Вредности фин.средства по изворима (РСД)
3.2.1	Субвенције за самозапошљавање	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2025 – 2027.	1.800.000,00	2025 – 600.000,00 2026 – 600.000,00 2027 – 600.000,00		Буџет ЛС 918.000,00 Републичка средства / НСЗ 882.000,00
3.2.2	Програм јавних радова	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2027.	588.000,00	2027 – 588.000,00		Буџет ЛС 588.000,00

3.2.3	Субвенција за теже запошљива лица	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2025 – 2027.	1.380.000,00	2025 – 460.000,00 2026 – 460.000,00 2027 – 460.000,00	Републичка средства / НСЗ 1.380.000,00
3.2.4	Моја прва плата за средње образовање	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2026 – 2027.	504.000,00	2026 – 252.000,00 2027 – 252.000,00	Републичка средства / НСЗ 504.000,00
3.2.5	Моја прва плата за високо образовање	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2027.	408.000,00	2027 - 408.000,00	Републичка средства / НСЗ 408.000,00
3.2.6	Стручна пракса	ГУ за локални економски развој	НСЗ	2027.	420.000,00	2027 – 420.000,00	Републичка средства / НСЗ 420.000

ПОСЕБАН ЦИЉ 4: Повећање укључености ромске популације у превентивне прегледе у примарној здравственој заштити						
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Обухват деце ромске националности узраста од 24-35 месеци имунизацијом	%	2023.	85%	2027.	88%	Евиденција дечјег диспанзера ДЗ
Обухват жена ромске националности у првом триместру трудноће редовним гинеколошким прегледима	%	2023.	70%	2027.	75%	Евиденција Службе за заштиту здравља жена ДЗ
Број информативно-едукативних програма у области превенције здравља намењених Ромима на годишњем нивоу	Број	2023.	1	2027.	5	Здравствено васпитни план Службе поливалентне патронаже ДЗ
МЕРА 4.1: Повећати укљученост деце и младих у програме едукације о здравим стиловима живота		Тип мере:		Информативно-едукативна		
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности	Партнери:		Патронажна служба ДЗ, МТ, ЦК, ОЦД, КЗМ		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:		НЕ		
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	2.115.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 120.000,00 2026 – 1.875.000,00 2027 – 120.000,00	Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 180.000,00 Донаторска средства 1.935.000,00

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број одржаних вршњачких едукација за младе Роме		Број	2023.	0	2	2	2	Извештај МТ, КЗМ
Едукација за децу ромске националности у ромским насељима		Број	2023.	0	2	2	2	Извештај Патронажне службе, МТ
Број подељених хигијенских пакета учесницима едукација о превенцији здравља		Број	2023.	0	30	30	30	Извештај ЦК
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)	Вредности фин.средства по изворима (РСД)	
4.1.1	Посете патронажне службе ромским породицама уз едукацију о правилној исхрани, вакцинацији, контрацепцији, репродуктивном здрављу и личној хигијени	ГУ за друштвене делатности	Патронажна служба ДЗ, МТ	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност патронажне службе	
4.1.2	Вршњачка едукација за младе Роме на теме: превенција раних бракова, вршњачко насиље, репродуктивно здравље, болести зависности (једном годишње у сваком насељу)	ГУ за друштвене делатности	Патронажна служба ДЗ, ОЦД, КЗМ	2025 – 2027.	180.000,00	2025 – 60.000,00 2026 – 60.000,00 2027 – 60.000,00	Донаторска средства (пројектно) 180.000,00	
4.1.3	Едукација деце ромске националности у ромским насељима на теме здраве исхране и личне хигијене (по једна едукација у сваком ромском насељу годишње)	ГУ за друштвене делатности	Патронажна служба ДЗ	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност патронажне службе	

4.1.4	Набавка хигијенских пакета за учеснике едукација	ГУ за друштвене делатности	ЦК	2025 – 2027.	180.000,00	2025 – 60.000,00 2026 – 60.000,00 2027 – 60.000,00	Буџет ЛС (буџет Црвеног крста) 180.000,00	
4.1.5	Набавка возила за теренске посете патронажне службе и едикације на терену	ГУ за друштвене делатности	ДЗ	2026.	1.755.000,00	2026 - 1.755.000,00	Донаторска средства (пројектно) 1.755.000,00	
МЕРА 4.2. Промоција важности превенције и здравих стилова живота међу ромском популацијом			Тип мере:		Информативно-едукативна			
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:		Патронажна служба ДЗ			
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	240.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 120.000,00 2026 – 60.000,00 2027 – 60.000,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 240.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број реализованих здравствено- васпитних активности према календару јавног здравља у ромским насељима		Број	2023.	0	4	4	4	Извештај Патронажне службе ДЗ
Број реализованих здравствено- васпитних активности у месним заједницама Атеница и Сајмиште		Број	2023.	0	8	8	8	Извештај Патронажне службе ДЗ
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)		Вредности фин.средства по изворима (РСД)
4.2.1	Спровођење здравствено- васпитних активности према календару јавног здравља у ромским насељима (по 2 активности у сваком насељу годишње)	ГУ за друштвене делатности	Патронажна служба ДЗ	2025 – 2027.	/	/		Редовна активност партонажне службе

4.2.2.	Квартално спровођење здравствено-васпитних активности у месним заједницама Атеница и Сајмиште	ГУ за друштвене делатности	Патронажна служба ДЗ	2025 – 2027.	180.000,00	2025 – 60.000,00 2026 – 60.000,00 2027 – 60.000,00	Буџет ЛС Оперативни план 180.000,00	
4.2.3	Мапирање и укључивање ромске популације у бесплатне превентивне прегледе кроз рад здравствене медијаторке	ГУ за друштвене делатности	ДЗ, здравствена медијаторка	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност патронажне службе	
4.2.4	Набака техничке опреме за спровођење теренских активности патронажне службе– (пројектор и платно)	ГУ за друштвене делатности	Патронажна служба ДЗ	2025.	60.000,00	2025 – 60.000,00	Буџет ЛС Оперативни план 60.000,00	
МЕРА 4.3. Повећати укљученост жена у превенцију репродуктивног здравља			Тип мере:		Информативно-едукативна			
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:		ДЗ, Здравствена медијаторка			
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	180.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 60.000,00 2026 – 60.000,00 2027 – 60.000,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Донаторска средства (пројектно) 180.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број Ромкиња обухваћених редовним гинеколошким прегледима		Број	2023.	25	35	45	50	Извештаји ДЗ, здравствене медијаторке
Број одржаних радионица за Ромкиње на тему репродуктивног здравља и превенције малигних и хроничних оболења		Број	2023.	0	2	2	2	Извештаји ДЗ, здравствене медијаторке

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)	Вредности фин.средства по изворима (РСД)
4.3.1.	Мапирање и укључивање Ромкиња у редовне гинеколошке прегледе кроз рад здравствене медијаторке	ГУ за друштвене делатности	Здравствена медијаторка, ДЗ	2025 – 2027.	/	/	Редовна активност партнажне службе
4.3.2.	Радионице у ромским насељима на теме репродуктивног здравља и превенције малигних и хроничних болести (по једна годишње у сваком насељу)	ГУ за друштвене делатности	Здравствена медијаторка, ДЗ	2025 – 2027.	180.000,00	2025 – 60.000,00 2026 – 60.000,00 2027 – 60.000,00	Донаторска средства (пројектно) 180.000,00

ПОСЕБАН ЦИЉ 5: Повећање обухвата ромске популације услугама социјалне заштите ради унапређења њиховог социо-економског положаја

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)			Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Удео корисника ромске националности међу корисницима услуга у заједници			%	2023.	0,67%	2027.	2,35%	Годишњи извештај ЦСР, Извештај ЦПУСЗ „Зрачак“
Број доступних услуга социјалне заштите у заједници чији су корисници Роми			Број	2023.	2	2027.	4	Годишњи извештај ЦСР, Извештај ЦПУСЗ „Зрачак“
МЕРА 5.1: Мапирање потреба и информисање ромске популације о доступним правима и услугама у социјалној заштити			Тип мере:			Информативно-едукативна		
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:			ЦСР		
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:				НЕ		
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	0,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		/			Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	/
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број Рома који су информисани о доступним правима и услугама у социјалној заштити		Број	2022.	266	270	280	290	Извештај ЦСР

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)	Вредности фин.средства по изворима (РСД)	
5.1.1	Мапирање потенцијалних корисника ромске популације за услугу породично саветовалиште	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2026.	/	/	/	
5.1.2	Редовно информисање лица ромске националности о доступним правима и услугама у социјалној заштити кроз активности ЦСР	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	/	/	/	
МЕРА 5.2. Обезбеђивање материјалне помоћи и дневних услуга социјалне заштите корисницима ромске националности			Тип мере:		Обезбеђивање добара и услуга			
Носилац мере:	ГУ за друштвене делатности		Партнери:		ЦСР			
Период спровођења:	2025 – 2027.	Посебне измене прописа:			НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	50.571.000,00	Вредности фин.средстава по годинама (РСД):		2025 – 16.857.000,00 2026 – 16.857.000,00 2027 – 16.857.000,00		Вредности фин.средстава по изворима финансирања:	Буџет ЛС 50.571.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2025.	2026.	2027.	
Број Рома корисника дневних услуга у заједници		Број	2023.	2	3	5	7	Извешта ЦПУСЗ
Број ромских породица које примају новчану социјалну помоћ и друге видове материјалне подршке		Број	2022.	45	47	49	50	Извештај ЦСР
Број незапослених породиља ромске националности које примају новчану накнаду		Број	2023.	20	20	20	20	Извештај ГУ за друштвене делатности
Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин.средства (РСД)	Вредности фин.средства по годинама (РСД)	Вредности фин.средства по изворима (РСД)	
5.2.1	Комуналне субвенције за помоћ породицама са троје и више деце и са децом са сметњама у развоју	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	756.000,00	2025 - 252.000,00 2026 - 252.000,00 2027 - 252.000,00	Буџет ЛС 756.000,00	
5.2.2	Комуналне субвенције за кориснике	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	3.600.000,00	2025 - 1.200.000,00	Буџет ЛС 3.600.000,00	

	новчане социјалне помоћи					2026 - 1.200.000,00 2027 – 1.200.000,00	
5.2.3	Једнократна новчана помоћ	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	4.860.000,00	2025 - 1.620.000,00 2026 – 1.620.000,00 2027 - 1.620.000,00	Буџет ЛС 4.860.000,00
5.2.4	Ванредна новчана помоћ	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	3.375.000,00	2025 – 1.125.000,00 2026 – 1.125.000,00 2027 - 1.125.000,00	Буџет ЛС 3.375.000,00
5.2.5	Привремена новчана помоћ	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	9.180.000,00	2025 - 3.060.000,00 2026 – 3.060.000,00 2027 - 3.060.000,00	Буџет ЛС 9.180.000,00
5.2.6	Месечна новчана накнада за незапослене породиље	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	14.400.000,00	2025 - 4.800.000,00 2026 – 4.800.000,00 2027 - 4.800.000,00	Буџет ЛС 14.400.000,00
5.2.7	Једнокртна помоћ за рођење 1, 2, 3, 4. и свако наредно дете	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	1.800.000,00	2025 - 600.000,00 2026 – 600.000,00 2027 – 600.000,00	Буџет ЛС 1.800.000,00
5.2.8	Набавка огрева за ромске породице примаоце новчане и привремене помоћи	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	4.500.000,00	2025 - 1.500.000,00 2026 – 1.500.000,00 2027 – 1.500.000,00	Буџет ЛС 4.500.000,00
5.2.9	Услуга лични пратилац детета	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	5.400.000,00	2025 – 1.800.000,00 2026 – 1.800.000,00 2027 – 1.800.000,00	Буџет ЛС 3.600.000,00
5.2.10	Услуга помоћ у кући	ГУ за друштвене делатности	ЦСР	2025 – 2027.	2.700.000,00	2025 – 900.000,00 2026 – 900.000,00 2027 – 900.000,00	Буџет ЛС 2.700.000,00

Израдом и усвајањем Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња у граду Чачку за период 2025 – 2027. године, стварају се услови за доследно спровођење дефинисаних мера и активности уз обезбеђивање потребних финансијских средстава из буџета града у годинама реализације акционог плана, са једне стране, као и предуслови за аплицирање на конкурсима за финансирање пројеката у области инклузије Рома и Ромкиња, расписаних од стране донатора или виших нивоа власти, са друге стране. Сходно наведеном, локални акциони план ће се спроводити ангажовањем средстава буџета града Чачка, средствима виших нивоа власти (буџет РС), као и донацијама од стране приватног сектора и међународних организација, укључујући и ЕУ.

Када је реч о надлежностима локалних самоуправа у Републици Србији, са посебним фокусом на инклузију и заштиту права осетљивих група, средствима буџета града Чачка треба да буду подржане планиране мере у делу образовања, социјалне и здравствене заштите, запошљавања и становања. Локални акциони план за социјалну инклузију Рома и Ромкиња посебно истиче потребу за финансирањем афирмативних мера у области образовања за ову осетљиву групу, кроз обезбеђивање пуне укључености деце ромске националности у поједине облике васпитања и образовања, затим за повећањем / унапређењем запошљивости ромског становништва са територије града Чачка, као и за унапређењем услова њиховог становања кроз изградњу социјалних станова и обезбеђивање финансијских средстава за реконструкцију кућа. Предметни акциони план се фокусира и на потребе ове друштвене групе у области превенције здравља кроз обезбеђивање веће доступности услуга здравствене заштите, здравствене едукације и превентивног деловања, у области социјалне и дечије заштите на повећање ефикасности постојећег система социјалне заштите, проширења услуга, као и одржавања континуитета у остваривању различитих права из области социјалне заштите.

Практично, кроз финансирање реализације активности предвиђених трогодишњим акционим планом, омогућује се унапређење стања у свим областима значајним за смањење социјалне искључености Рома и Ромкиња у граду Чачку.

Акциони план садржи процену трошкова за спровођење свих активности предвиђених ЛАП-ом, па је стога неопходно вршити и адекватно планирање дефинисаних расхода у складу са мерама и активностима у конкретним програмима буџета, ради остваривања циљева како Локалног акционог плана за Роме, тако и програмског буџетирања у локалној самоуправи. Један од битних фактора у постављању релације између утврђених посебних циљева, мера, активности, рокова и извора финансирања била је могућност њиховог финансирања из градског буџета у складу са предложеном динамиком, односно потенцијалних донаторских средстава, што на средњорочном плану спровођења активности подразумева да се неке активности спроводе само у једној години акционог плана, док се друге спроводе у континуитету, током три године.

Укупан износ потребан за реализацију Акционог плана за инклузију Рома града Чачка за период 2025 – 2027. године износи 223.360.470,00 РСД. Очекивана издвајања из буџета града за реализацију свих активности предвиђених акционим планом у трогодишњем периоду износе **83.917.750,00 РСД**, док очекивана средства из донаторских извора износе **139.442.720,00 РСД**. Један део средстава из локалног буџета град Чачак већ ангажује спровођењем својих редовних активности нпр. у области социјалне заштите, образовања или запошљавања које су регулисане локалним одлукама, док је за поједине активности потребно обезбедити додатна средства из буџета. Додатна средства која се очекују из буџета могу значајно утицати на степен реализације ЛАП-а на крају трогодишњег периода спровођења, стога их је потребно пажљиво размотрити, испланирати и пронаћи позиције у оквиру буџета одакле их је могуће финансирати.

Обезбеђење донаторских средстава у току трајања спровођења Локалног акционог плана за Роме је у надлежности Градских управа које су наведене као „носиоци појединих мера и активности“, уз асистенцију **Локалног координационог тела за социјално укључивање Рома и Ромкиња** задуженог за координисано спровођење мера јавних политика усмерених на побољшање положаја Рома и Ромкиња који бораве на територији града Чачка. Локални акциони план садржи један већи инфраструктурни пројекат који се односи на побољшање услова становања ромске популације кроз изградњу зграде за социјално становање, стога би овај пројекат требало да буде фокус локалне самоуправе у периоду спровођења акционог плана, јер захтева

обезбеђење значајних средстава из других извора. Остали пројекти који захтевају конкурисање за средства из других извора су мањег финансијског обима, али су значајни за побољшање здравственог, социјалног и образовног положаја Рома и Ромкиња у заједници, па и на њих треба обратити пажњу.

У складу са Упутством за израду програмског буџета, спровођење појединих мера, односно активности потребно је планирати у **оквиру програмске активности** (текућа и континуирана делатност корисника буџета чијим спровођењем се постижу циљеви који доприносе достизању циљева програма), односно **као пројекат** (временски ограничен пословни подухват корисника буџета са јасно дефинисаним исходом, односно променом која се жели постићи, потребним ресурсима и управљачком структуром).

Када се посматрају поједине области којима се ЛАП бави, мере и активности по посебним циљевима припадају различитим програмима локалног буџета. Због тога, у наставку је приказано ком програму и / или програмској активности припадају дефинисане активности из ЛАП-а, укључујући њихове вредности за које је **потребно обезбедити средства из буџета Града:**

Посебан циљ 1: Повећање обухвата деце и младих ромске националности предшколским, основним и средњошколским образовањем на територији града Чачка

У оквиру **Посебног циља 1** су дефинисане активности које се односе на: информисање и подизање свести ромске популације (родитеља и деце) за укључивање што већег броја деце у образовни систем од најмлађег узраста, а затим и спречавање њиховог осипања до краја школовања, мере финансијске подршке деци и родитељима предшколске и школске деце кроз обезбеђивање бесплатног вртића, уџбеника, школског прибора и превоза, обезбеђивање награда за најбоље ђаке основних и средњих школа, омогућавање путовања деце из угрожених породица на једнодневне и вишедневне излете, као и пружање додатне образовне подршке. Уз то је предвиђено и увођење још једног педагошког асистента за основну школу и педагошког ментора за средњу школу, као и активности које имају за циљ промоцију ромске културе и традиције (обележавање Светског дана Рома).

Један део наведених активности је потребно финансирати из буџета у оквиру раздела ГУ за друштвене делатности на следећи начин: информисање и подизање свести ромске популације о значају похађања образовања од најранијег узраста је потребно планирати у оквиру **Програма 8 – Предшколско васпитање и образовање, ПА 2002-0002 Функционисање и остваривање предшколског васпитања и образовања у функцији 911**; активности које се односе на мере обезбеђивања видова материјалне подршке, нпр. школски прибор, је потребно финансирати у оквиру **Програма 11 – Социјална и дечија заштита, ПА 0902-0001 Једнократне помоћи и други облици помоћи**, односно кроз апропријације Центра за социјални рад са позиције 463 или у оквиру раздела ГУ друштвене делатности у оквиру **Програма 15 – Опште услуге локалне самоуправе** на позицији 472 – Накнаде за социјалну заштиту из буџета у функцији 980 – Образовање неklasификовано на другом месту; суфинансирање излета и екскурзија за ученике основних и средњих школа је потребно финансирати као посебне пројекте са припадајућом шифром у оквиру **Програма 9 – Основно образовање**, односно **Програма 10 – Средње образовање**; превоз ученика је потребно као и до сада финансирати у оквиру **Програма 7 – Организација саобраћаја и саобраћајна инфраструктура** и програмске активности 0701-0004 – Јавни градски и приградски превоз путника; ученичке награде за најбоље ученике ромске националности треба припојити **Пројекту 0902-4014 Студентске и ученичке стипендије и награде**, али је цео пројекат најбоље позиционирати у оквиру **Програма 14 – Развој спорта и омладине**. Организовање подршке у учењу и мапирање ромских породица које имају децу предшколског узраста потребно је финансирати кроз пројекат удружења грађана преко економске класификације 481 – Дотације невладиним организацијама или конкурисањем за донаторска средства.

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 1.1 - Повећати бројност деце ромске националности која су укључена у програме раног развоја од најранијег узраста (јаслених и 3-5,5 година)		
1.1.2	Промоција значаја ПВО у два насеља пред упис у вртиће за родитеље ромске деце која не похађају ПВО	120.000,00
Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)

МЕРА 1.2: Унапредити редовност похађања наставе и постигнућа ученика ромске популације у основној школи		
1.2.1	Теренске посете Мобилног тима породицама чија деца нередовно похађају основну школу	30.000,00
1.2.2	Награђивање најбољих ученика ромске националности у свакој основној школи - куповина рачунара (5 школа на годишњем нивоу)	900.000,00
1.2.7	Обезбеђивање бесплатних obroка за ученике ромске националности	2.862.000,00
1.2.8	Суфинансирање излета и екскурзија за ученике ромске националности који су примаоци новчане социјалне помоћи – једнократна новчана помоћ	420.000,00
1.2.11	Набавка школског прибора	1.080.000,00

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 1.3 - Повећати броја младих ромске националности који су стекли диплому средње школе		
1.3.1	Куповина уџбеника за ученике средњих школа	480.000,00
1.3.2	Превоз ученика средњих школа	1.080.000,00
1.3.5	Суфинансирање излета и екскурзија за ученике ромске националности који су примаоци новчане социјалне помоћи – једнократна новчана помоћ	600.000,00
1.3.6	Награђивање најбољих ученика ромске националности у средњим школама - куповина рачунара	720.000,00

Посебан циљ 2: Унапређење становања најугроженијих ромских породица

Активности које се везују за овај посебан циљ представљају комбинацију пројектно-техничких, инфраструктурних и правних радњи у циљу решавања проблема становања угрожених ромских породица, побољшања услова становања и реализације озакоњења што већег броја објеката. Активности које се тичу правних радњи у поступку прикупљања пројектно техничке документације за реконструкцију објеката и озакоњења нису буџетиране и реализоваће се преко Министарства за бригу о селу, односно бесплатне правне помоћи локалне самоуправе. За део који се односи на побољшање услова становања у индивидуалним објектима у којима живи ромска, потребно је ангажовати ресурсе за израду предлога пројекта и обезбеђење средстава ван **извора 01 буџета**, тј. аплицирати на конкурсима код осталих извора. За индивидуалне објекте у сеоском подручју који се могу третирали као специфичан облик социјалне заштите потребно је ангажовати средства из буџета као кофинансирање у износу од 50%, и то отварањем посебног пројекта са припадајућом шифром у оквиру **Програма 11 – Социјална и дечија заштита**. У оквиру **Програма 11 – Социјална и дечија заштита** је потребно обезбедити и средства за изградњу станова за социјално становање, за које је такође потребно отворити пројектну позицију са припадајућом шифром. Активности дезинсекције и дератизације је потребно планирати у оквиру **Програма 2 – Комуналне делатности**, као пројекат са припадајућом шифром.

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 2.1: Унапредити стамбене услове у објектима у којима живе најугроженије ромске породице		
2.1.3	Набавка грађевинског материјала за реконструкцију објеката најугроженијих породица из сеоског подручја (2 корисника годишње)	1.500.000,00
2.1.4	Дезинсекција и дератизација за објекте у којима живе ромске породице (за 15 објеката годишње)	168.750,00

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 2.2: Обезбедити станове за социјално становање за збрињавање најугроженијих ромских породица		
2.2.2.	Пројекат изградње зграде за социјално становање	21.060.000,00

Посебан циљ 3: Унапређење запошљивости и запошљавања лица ромске националности на локалном тржишту рада

Активности са ангажовањем средстава са извора 01 у оквиру **Посебног циља 3** је потребно спроводити у директној сарадњи са **Националном службом за запошљавање**. Према предложеним мерама и активностима потребно је предвидети буџетска средства за финансирање обука за тржиште рада у оквиру **ПА 1501-0002 Мере активне политике запошљавања** и то као посебну меру у оквиру ЛАП-а почевши од 2027. године или као пилот пројекат са функционалном класификацијом 412 – Општи послови по питању рада, ек. класификације 423 – Услуге по уговору кроз ангажовање спољњих пружалаца услуга.

Такође, део овог посебног циља представљају и мере активне политике запошљавања кроз реализацију Локалног акционог плана запошљавања са делом финансирања из општинског буџета, те је њих потребно предвидети и извршавати, као и до сада, у оквирима **Програма 3 – Локални економски развој, програмске активности 1501-0002 Мере активне политике запошљавања**, функција 412 – Општи послови по питању рада.

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 3.1: Програми преквалификација и доквалификација за унапређење компетенција лица ромске националности у складу са потребама тржишта рада		
3.1.1	Обуке за тржиште рада (за 4 корисника)	400.000,00
Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 3.2. Повећати укљученост Рома и Ромкиња у активне мере политике запошљавања		
3.2.1	Субвенције за самозапошљавање	918.000,00
3.2.2	Програм јавних радова	588.000,00

Посебан циљ 4: Повећање укључености ромске популације у превентивне прегледе у примарној здравственој заштити

Највећи део активности у оквиру **Посебног циља 4** се спроводи у оквиру редовног рада Патронажне службе Дома здравља где спадају: едукације о здравим стиловима живота, хигијени, превенцији болести, вакцинацији, превентивним и гинеколошким прегледима итд., стога за те активности није потребно ангажовати додатна средства из буџета. За додатне едукације ван домена редовног рада Патронажне службе (нпр. за активност 4.2.2), као и набавку техничке опреме за едукације и радионице Патронажне службе (активност 4.2.4), потребно је издвојити додатна средства са извора 01 и то из Оперативног плана Мобилног тима. **Активност 4.1.4** је потребно финансирати кроз **Програм 11 – Социјална и дечија заштита** са позиције Црвеног Крста.

Остале активности нпр. набавку возила за рад Патронажне службе, средства за спровођење вршњачких едукација за младе, едукативне радионице на тему репродуктивног здравља у насељима и сл. је потребно финансирати кроз пројекат удружења грађана преко економске класификације 481 – Дотације невладиним организацијама.

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 4.1: Повећати укљученост деце и младих у програме едукације о здравим стиловима живота		
4.1.4	Набавка хигијенских пакета за учеснике едукација патронажне службе	180.000,00

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 4.2. Промоција важности превенције и здравих стилова живота међу ромском популацијом		
4.2.2.	Здравствено-васпитне активности у месним заједницама Атеница и Сајмиште	180.000,00
4.2.4	Набавка техничке опреме за спровођење теренских активности патронажне службе (набавка пројектора и платна)	60.000,00

Посебан циљ 5: Повећање обухвата ромске популације услугама социјалне заштите ради унапређења њиховог социо-економског положаја

С обзиром на то да се у оквиру овог циља ради о активностима непосредно везаним за остваривање права и услуга у области социјалне заштите, које делимично спроводи Центар за социјални рад, а делимично директни буџетски корисник – пружалац услуга у области социјалне заштите, све активности је потребно планирати у оквиру **Програма 11 – Социјална и дечија заштита**. За део активности које спроводи Центар за социјални рад потребно је планирати трансфер ЦСР на нивоу економске класификације 463 – Трансфери осталим нивоима власти, у оквиру **ПА 0902-0001 Једнократне помоћи и други облици помоћи**. Део активности се већ обезбеђује кроз одобрени финансијски план индиректног корисника буџета града - Центра за пружање услуга „Зрачак“.

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 5.2. Обезбеђивање материјалне помоћи и услуга социјалне заштите корисницима ромске националности		
5.2.1	Комуналне субвенције за помоћ породицама са троје и више деце и са децом са сметњама у развоју	756.000,00
5.2.2	Комуналне субвенције за кориснике новчане социјалне помоћи	3.600.000,00

5.2.3	Једнократна новчана помоћ	4.860.000,00
5.2.4	Ванредна новчана помоћ	3.375.000,00
5.2.5	Привремена новчана помоћ	9.180.000,00
5.2.6	Месечна новчана накнада за незапослене породиље ромске националности	14.400.000,00
5.2.7	Једнократна помоћ за рођење 1, 2, 3, 4. и сваког наредног детета	1.800.000,00
5.2.8	Набавка огрева за ромске породице примаоце новчане и привремене помоћи	4.500.000,00
5.2.9	Услуга лични пратилац детета	3.600.000,00
5.2.10	Услуга помоћ у кући	2.700.000,00

Пројекти за које се обезбеђују средства из других извора (донатори и остали)

У случају одређених мера и активности, имајући у виду период од три године реализације ЛАП-а, руководило се могућностима аплицирања за донаторска средства. У складу са тим, примењен је приступ да је свуда где су препознате потребе за донаторским средствима назначено (су)финансирање из донаторских средстава (као могућност аплицирања по објављеним конкурсима). Такође, ЛАП предвиђа и финансирање појединих активности из средстава виших нивоа власти, стога, су и они приказани у табели која следи.

У складу са релевантним информацијама о конкурсима потенцијалних донатора / финансијера у предстојећем периоду потребно је предвидети износе средстава из других извора и то:

- Донације од иностраних земаља - извор 05,
- Донације од међународних организација - извор 06,
- Трансфери од других нивоа власти - извор 07,
- Добровољни трансфери од физичких и правних лица - извор 08.

Предметни извори финансирања су представљени у табели која следи:

Ознака активности	Активност	Укупна средства 2025 – 2027 (РСД)
МЕРА 1.1. Повећати бројност деце ромске националности која су укључена у програме раног развоја од најранијег узраста (јаслених и 3-5,5 година)		
1.1.1	Мапирање ромских породица које имају децу предшколског узраста кроз теренске посете	960.000,00
МЕРА 1.2. Унапредити редовност похађања наставе и постигнућа ученика ромске популације у основној школи		
1.2.3	Увођење педагошког асистента за ОШ „Вук Караџић“ и ОШ „Танаско Рајић“	1.872.000
1.2.5	Организовање подршке у учењу (пројектно)	250.000,00
1.2.6	Обезбеђивање бесплатних уџбеника за ученике који не добијају уџбенике по другој основи	4.657.500,00
МЕРА 1.3. Повећати броја младих ромске националности који су стекли диплому средње школе		

1.3.3	Увођење педагошког ментора за средње школе	1.200.000,00
1.3.4	Организовање подршке у учењу (пројектно)	250.000,00
МЕРА 2.1: Унапредити стамбене услове у објектима у којима живе најугроженије ромске породице		
2.1.1	Обезбеђење грађевинског материјала за адаптацију једне куће на годишњем нивоу	1.944.000,00
2.1.3	Набавка грађевинског материјала за реконструкцију објеката најугроженијих породица из сеоског подручја (2 корисника годишње)	1.500.000,00
МЕРА 2.2: Обезбедити станове за социјално становање за збрињавање најугроженијих ромских породица		
2.2.2.	Пројекат изградње зграде за социјално становање	119.340.000,00
МЕРА 3.2. Повећати укљученост Рома и Ромкиња у активне мере политике запошљавања		
3.2.3	Субвенција за теже запошљива лица (6 корисника, два по години)	1.380.000,00
3.2.4	Моја прва плата за средње образовање (2 особе)	504.000,00
3.2.5	Моја прва плата за високо образовање (1 особа)	408.000,00
3.2.6	Стручна пракса	420.000
МЕРА 4.1: Повећати укљученост деце и младих у програме едукације о здравим стиливима живота		
4.1.2	Вршњачка едукација за младе (превенција раних бракова, вршњачко насиље, репродуктивно здравље, болести зависности	180.000,00
4.1.5	Набавка возила за теренске посете патронажне службе и едукације на терену	1.755.000,00
МЕРА 4.3. Повећати укљученост жена у превенцију репродуктивног и гинеколошког здравља		
4.3.2.	Едукативне радионице у насељима на тему репродуктивног здравља и превенције малигних и хроничних болести	180.000,00

Због тога што није било могуће прецизно утврдити износе по годинама услед непознавања услова конкурса, износи од донаторских програма су дефинисани апроксимативно. Такође, идентификацију донаторских средстава по изворима и износима, односно наменама за које донатори одобравају средстава, динамику трајања сваког пројекта, као и процењене износе који би се могли односити на ромску популацију, није било могуће свуда прецизно проценити услед непознавања услова конкурса (имајући у виду да су пројекти углавном у оквиру много већих целина или намена које се односе не само на националне мањине, него рецимо на породицу или омладину или незапослене, односно одређене социјалне групе, без прављења разлике према националној припадности).

ОКВИР ЗА ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ УЧИНКА И ИЗВЕШТАВАЊЕ О СПРОВОЂЕЊУ ЛАП-а

Локални акциони план се спроводи реализацијом мера и активности које су детаљно разрађене у акционом плану (АП) овог документа, а за његово спровођење одговорно је **Локално координационо тело за социјално укључивање Рома и Ромкиња**. Координационо тело се састаје најмање једном у три месеца (4 пута годишње) да би размотрио динамику спровођења мера и активности из ЛАП-а које су планиране за спровођење у текућој години, као и да би носиоци и партнери задужени за реализацију појединих мера разменили информације и размотрили уочене проблеме и начине њиховог превазилажења. Састанке координационог тела сазива председник који уједно утврђује и дневни ред састанака. Административне послове за ово тело обавља координатор за ромска питања.

Највећи део одговорности за спровођење појединачних мера и активности у оквиру ЛАП-а лежи на организационим јединицама Градске управе Града Чачка које су у акционом плану наведене као „носилац мере“ односно „носилац активности“. Такође, у реализацији мера и активности активно учествују и остали актери наведени у акционом плану као „партнери“. Реч је о широком спектру актера међу којима се, између осталог, налазе: предшколске установе, основне школе, средње школе, Дом здравља Чачак, Центар за социјални рад Чачак, Центар за пружање услуга социјалне заштите „Зрачак“, Национална служба за запошљавање, педагошки асистент, здравствена медијаторка, Мобилни тим, ромска удружења итд.

Праћење мера и активности врши се преко показатеља учинка (показатељи резултата) који су дефинисани у АП за сваку појединачну меру и садрже циљане вредности за сваку појединачну годину спровођења. За праћење остварености општег и посебних циљева користе се показатељи исхода (за посебне циљеве) и показатељи ефеката (за општи циљ), чије су циљане вредности за последњу годину реализације ЛАП-а прецизно дефинисане самим документом. Праћење ЛАП-а обухвата низ задатака међу којима се налазе:

- редовна комуникација и размена информација између свих актера укључених у реализацију ЛАП-а и то електронским путем, одржавањем периодичних састанака и подношењем извештаја,
- прикупљање свих података и информација о томе како тече реализација конкретних мера и активности, укључујући и формирање оних евиденција које до сада нису вођене, а битне су за праћење и евалуацију — обезбеђеност и утрошак буџетских средстава за реализацију ЛАП-а, поштовање временског оквира спровођења активности, ниво укључености партнера и квалитет сарадње између партнера, број крајњих корисника мера и активности, оствареност планираних индикатора итд.,
- дефинисање превентивних мера у случају појаве ризика који могу угрозити спровођење ЛАП-а, односно предлагање конкретних акција за решавање проблема када се појаве и угрозе спровођење конкретних мера и активности,
- информисање јавности и свих заинтересованих страна о томе како тече спровођење ЛАП-а,
- припрема и подношење годишњих и трогодишњег извештаја о реализацији ЛАП-а.

Вредновање учинка (евалуација) подразумева оцену релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости ЛАП-а за социјалну инклузију Рома и Ромкиња у циљу његовог преиспитивања и унапређења, било у процесу његове ревизије или током новог процеса стратешког планирања. Вредновање учинка подразумева спровођење *ex-post* анализе ефеката у складу са одредбама Закона о планском систему и Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика. Планирано је да *ex-post* анализа ЛАП-а буде спроведена у последњем кварталу 2027. године, како би се обезбедила независна процена ефеката спроведеног ЛАП-а, као и улазне информације и препоруке за даље планирање социјалне инклузије Рома у Чачку.

Годишњи извештај о реализацији ЛАП-а подноси Локално координационо тело за социјално укључивање Рома и Ромкиња Градском већу најкасније до 30. априла текуће године за претходну календарску годину. Одговорност за припрему годишњих извештаја сноси ГУ за друштвене делатности која најкасније до 15. јануара текуће године доставља образац годишњег извештаја свим организационим јединицама локалне самоуправе и партнерима (набројаним у АП као „носилац активности“ и „партнери“) да га попуне у погледу остварених показатеља резултата за мере и активности у чијој реализацију су непосредно

учествовали. Рок за прикупљање података за потребе годишњег извештаја не може бити дужи од месец дана. ГУ за друштвене делатности ће након прикупљања података приступити обједињавању годишњег извештаја за свих 5 области социјалног укључивања Рома, како би га до 20. априла упутила Локалном координационом телу, а оно га након одобрења подноси Градском већу до наведеног рока.

Трогодишњи / финални извештај о реализацији ЛАП-а подноси Локално координационо тело за социјално укључивање Рома и Ромкиња Градском већу, а оно га доставља Скупштини града најкасније у року од 120 дана по истеку треће календарске године од дана усвајања ЛАП-а. Уз овај извештај доставља се и нови документ јавне политике (стратегија / програм / акциони план) којим се замењује ЛАП за социјалну инклузију Рома и Ромкиња 2025 – 2027. у новом планском периоду. Подела одговорности и начин припреме трогодишњег извештаја су исти као и код годишњих извештаја, само се за ову прилику користи посебан образац трогодишњег извештаја.

8. ИЗВЕШТАЈ

О СПРОВЕДЕНОЈ ЈАВНОЈ РАСПРАВИ О НАЦРТУ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ РОМА И РОМКИЊА ГРАДА ЧАЧКА ЗА ПЕРИОД 2025.-2027. ГОДИНЕ

Јавна расправа о Нацрту Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка за период 2025-2027. године трајала је у периоду од 09.12.2024 до 24.12.2024године.

Текст нацрта Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка за период 2025 – 2027. године је био доступан на интернет страници Града Чачка у периоду од 09.12.2024.год.до 25.12.2024.год.

Примедбе, предлози и сугестије на нацрт Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка за период 2025 – 2027. године у писаном облику су се могли достављати на адресу: Градска управа града Чачка, Жупана Страцимира 2. Позив за учешће у јавној расправи упућен је члановима Радног и Мобилног тима и представницима ромских организација које су активно биле укључене у процес израде стратешког документа. Руководећи се принципом "Не о нама без нас", ромска популација је активно била укључена у процес израде Нацрта Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка за период 2025- 2027. године и то кроз активно учешће у Радној групи.

Дана 24.12.2024.. године је одржана јавна трибина о нацрту Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка за период 2025-2027. године у сали градског већа Града Чачка са почетком у 11:00 часова. На јавној расправи је присуствовао је заменик градоначелника господин Владан Милић,чланови Радног и Мобилног тима и представници СКГО. На почетку јавне трибине присутнима се обратио господин Владан Милић,заменик градоначелника, који је истакао да је Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка важан стратешки документ који је усмерен на унапређење положаја ромске заједнице.Такође је нагласио да је Град Чачак и до сада улагао у напредак ромске популације кроз разне врсте помоћи и подршке и да је Град спреман, да учествује у реализацији ЛАП-а, како би се унапредио квалитет живота ромске популације у Чачку

Након уводног излагања Заменика градоначелника, Ванеса Белкић, експерткиња представник СКГО, представила је нацрт Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Чачка за период 2025-2027. године. Истакла да је то стратешки документ јавне политике који усваја Скупштина јединице локалне самоуправе у складу са Законом о планском систему. Основ за доношење Локалног акционог плана је Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022 – 2030. године.

Представљене су мере и активности које су планиране да се реализују у оквиру пет области : образовање, запошљавање,здравље, становање и социјална заштита.

1. Област: ОБРАЗОВАЊЕ

Након представљања онога што је ЛАП-ом предвиђено у области образовања, а то је да деца ромске популације треба да буду укључена у образовање од најранијег узраста, члан радног тима Даринка Митровић, педагошки асистент дала је предлоге, да се уведе додатна мера-саветовање, тестирање основаца за упис у средње школе, да се организују квартални састанци како би се повећала ефикасност Радног и Мобилног тима, да се 8. Априла (Дан Рома), истакне застава Рома на свим манифестацијама које се одржавају поводом тог дана. Да сва деца ромске популације имају бесплатан вртић, независно да ли су корисници новчане социјалне помоћи или не, што би се финансирало из донација или пројеката.

2. Област: СТАНОВАЊЕ

Након представљања ЛАП-а у области становања, бивши координатор за Ромска питања Мирослав Митровић, изнео је предлог да се обезбеде новчана средства за легализацију објеката (првенствено да се обезбеди правна помоћ за решавање имовинско-правних односа). Сви су сагласни да се обезбеде станови за социјално становање за збрињавање најугроженијих ромских породица.

3. Област: ЗАПОШЉАВАЊЕ

Експерткиња, Радмила Нешић је изнела ставове са фокус групе у овој области. Група сматра да постоји потреба да се ромска заједница континуирано информисе о свим активним мерама запошљавања и да се предвиди већи број активности од онога што је обухваћено и предложено ЛАП-ом. Програми преквалификације и доквалификације за унапређење компетенције лица ромске популације

4. Област : ЗДРАВЉЕ И ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТЕ

Област здравља је представљена по мерама и активностима. Члан радног тима Даринка Митровић, дала је предлог за ангажовање још једне здравствене медијаторке. Наглашено је да за тај предлог је потребна сагласност Министарства здравља. Такође, ромска удружења имају значајну улогу на унапређењу положаја ромске популације. Један од циљева је и повећање укључености ромске популације у превентивним прегледима у примарној здравственој заштити. Повећати укљученост деце и младих у програме едукације о здравим стиливима живота, и репродуктивног здравља.

5. Област: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА:

Мере из области социјалне заштите у складу су са потребама ромске заједнице. Многе мере већ се примењују у већини ромских породица. Експерткиња Радмила Нешић, изнела је став фокус групе, да се услуга лични пратилац и помоћ у кући, усмери према потребама ромске популације.

Представник Савеза удружења Рома, Жељко Вујичић изнео је став да Роми и Ромкиње треба да буду укључени у рад, радних група, управним одборима јавних установа и предузећа, месним заједницама, да буду одборници и запослени у јавним установама.

Координатор

Радне групе за израду локалног акционог плана

Милка Станковић с.р